

Vysoká škola ekonomická v Praze
Národohospodářská fakulta

Hlavná špecializácia: Národní hospodářství

KOMPARÁCIA ČESKEJ NÁRODNEJ
BANKY A NÁRODNEJ BANKY
SLOVENSKA

bakalárska práca

Autor: Patrícia Eva Gajdošová
Vedúci práce: Mgr. Helena Mitwallyová
Rok: 2017

Prehlasujem na svoju česť, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne a s použitím uvedenej literatúry.

Patrícia Eva Gajdošová
V Prahe, dňa 23.5.2017

Pod'akovanie

Touto cestou by som rada srdečne poďakovala pani Mgr. Helene Mitwallyovej za jej cenné rady, strpenie, ochotu viesť túto bakalársku prácu a v neposlednom rade ľudský prístup.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Patricia Eva Gajdošová**
Studijní program: **Ekonomie a hospodářská správa**
Obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**
Název tématu: **Komparácia Českej národnej banky a Národnej banky Slovenska**

Zásady pro vypracování:

1. Cieľom bakalárskej práce je komparatívna analýza funkcií centrálnych bánk Slovenskej a Českej republiky, so zreteľom na formovanie monetárnej politiky štátu a jej dopady na vývoj a úlohu centrálného bankovníctva vo verejnej správe. Cieľom práce je poukázať na dôležitosť existencie centrálnych bánk ako verejno-právnych subjektov a nositeľov zodpovednosti za monetárnu politiku štátu.
2. Význam, aktuálnosť alebo prínos témy : Centrálné bankovníctvo, no hlavne monetárna politika je v súčasnosti veľmi diskutovanou témou, ktorej hlavnou otázkou je relevantnosť konkrétnych krokov centrálnych bánk, ako ovplyvňujú základné makroekonomické ukazovatele štátu, a či vôbec. V horlivých diskusiách sa stretávajú rôzne, väčšinou rozdielne názory na existenciu centrálnych bánk, a to najpodstatnejšie, na ich zasahovanie do voľných tržných operácií.
3. Teoretická časť práce sa zameria na vysvetlenie jednotlivých pojmov, a na vysvetlenie a opis funkcií Českej národnej banky a Národnej banky Slovenska od ich vzniku až po súčasnosť. V tejto časti budú obsiahnuté taktiež prvé menovo-politické pokusy Českej a Slovenskej republiky o centrálnu riadenie bankovníctva a ich dopady na vtedajšie usporiadanie verejnej správy.
4. Praktická časť práce sa zaoberá konkrétnymi monetárnymi mechanizmami, ktoré majú centrálna banka k dispozícii na ovplyvňovanie ekonomiky štátu, a popis dopadov jednotlivých mechanizmov v širšom spektre.

Rozsah práce: 45 stran

Seznam odborné literatury:

1. REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
2. HOLMAN, R. *Makroekonomie středně pokročilý kurz : sbírka řešených otázek a příkladů*. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-485-8.
3. HORBULÁK, Z. *Finančné dejiny Európy : história peňažníctva, bankovníctva a zdanenia*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-8168-191-2.
4. *Zákon o České národní bance : komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8.
5. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska

Datum zadání bakalářské práce: únor 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2017

Patricia Eva Gajdošová
Ředitelka

JUDr. Jan Vondráček
Vedoucí katedry

Mgr. Helena Mitwallyová
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Táto bakalárska práca sa zaoberá tematikou centrálného bankovníctva, jeho počiatkami, vývojom a primárne súčasným stavom. Cieľ práce je analýza funkcií centrálnych bánk Českej a Slovenskej republiky ako verejno-správných subjektov a ich následná komparácia. Hlavným bodom je menová politika a oblasť dohľadu a regulácie, následne sa zameriavam na ostatné funkcie. V teoretickej časti sa snažím poskytnúť teoretické podklady pre analýzu realizovanú v praktickej časti. Jednou zo zásadných otázok sú dopady jednotlivých krokov a činností centrálnych bánk na spotrebiteľov, a či vôbec sú. Po analyzovaní a následnej komparácii základných funkcií a postupov Českej národnej banky a Národnej banky Slovenska dospievam k záveru jednoznačnej dôležitosti a potrebnosti centrálnych bánk v systéme tržného hospodárstva, a taktiež k skutočnostiam ako kroky centrálnych bánk ovplyvňujú každodenný život a banálne situácie v živote jednotlivcov alebo firiem.

Kľúčové slová

Centrálné bankovníctvo, centrálna banka, menová politika, inflácia, dohľad a regulácia

JEL klasifikácia

E58, N1, L32

Abstract

This Bachelor's thesis deals with central banking theme, from its beginning, through evolution till current situation, primarily. The aim of this thesis is to analyse and compare central bank functions of Slovak republic and Czech republic from a public – administrative point of view as well. The main part focuses on monetary policy and supervisory and regulation policies, afterwards I focus on other functions. The theoretical part gives a brief introduction into theories which are important for the practical part. The main question of this work is if central banks and their business has any impact on individuals. After the analysis and comparison support my hypothesis about importance and need of central banks and their policies and functions, especially in market oriented economies, and also I give a few examples of central bank policies having impact on individuals choices and everyday life.

Key words

Central banking, central bank, monetary policy, inflation, supervisory and regulation

JEL classification

E58, N1, L32

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretická časť.....	3
1.1 História centrálneho bankovníctva.....	3
1.2. Centrálné bankovníctvo v súčasnosti.....	4
1.2.1. Verejná správa	5
1.2.2. Právne ukotvenie	7
1.2.3. Funkcie a základné informácie	8
1.2.4. Menová politika.....	10
1.2.5. Dohľad a regulácia	12
2. Praktická časť.....	14
2.1. Menová politika a jej dopady na ekonomiku a spotrebiteľa	15
2.1.1. Transmisný mechanizmus	28
2.2. Výkon dohľadu a regulácie	29
2.2.1 Nahlasovanie porušení- WHISTLEBLOWING.....	35
2.3. Emisná činnosť.....	37
2.4 Inštitucionálny a organizačný pohľad	42
Záver	50

Úvod

Centrálne banky sú neodmysliteľnou súčasťou každej vyspelej spoločnosti. Toto tvrdenie mnohých expertov či ekonómov vyvoláva v ľuďoch pocit dôležitosti existencie centrálnych bánk, no je to naozaj realita? Ako naozaj fungujú centrálné banky, prečo zastávajú svoje miesto v systéme verejnej správy, a čo sú ich hlavné úlohy respektíve funkcie? V súčasnosti je kladený dôraz na liberalizáciu spoločnosti, voľnú tržnú výmenu, nie prílišné ak vôbec nejaké zasahovanie do ekonomiky. Je zaujímavé pozorovať funkciu jednej a jedinej inštitúcie, ktorá má monopol na výkon činnosti, ktorá môže ovplyvniť životy občanov v krajine.

V teoretickej časti sa snažím vybudovať informačnú základňu pre časť praktickú, objasňujem základné pojmy, históriu vzniku centrálného bankovníctva, čo bolo motiváciou k vzniku monopolistickej inštitúcie tohto typu, a či to vždy vyzeralo tak ako dnes. Keďže je centrálna banka v Českej a Slovenskej republike teoreticky a právne ukotvená ako verejno-správna inštitúcia majúca pôsobnosť na celom území štátu, charakterizujem jej začlenenie v systéme verejnej správy a taktiež právne ukotvenie. V neposlednom rade objasním základné funkcie, ktoré má centrálna banka vo svojej pôsobnosti, a pre mňa najzaujímavejšou časťou je porovnanie prístupov k niektorým funkciám a k ich realizácii.

V Praktickej časti analyzujem vybrané funkcie centrálnych bánk Českej a Slovenskej republiky navzájom, pričom dôraz kladiem na rozdielnosti v realizácii. Hlavný rozdiel je spôsobený účasťou Slovenskej republiky v Eurozóne, a teda Národnej banky Slovenska v Eurosystéme. To spôsobuje, hlavne prenesenie niektorých základných funkcií centrálnej banky na nadnárodnú úroveň a tým pádom aj obmedzenie funkcionality Národnej banky Slovenska v danej sfére. Na druhú stranu to považujem ako výhodu, pretože poskytujem náhľad na dva štáty, ktoré pred pár rokmi boli jednou republikou, v súčasnosti participujú v jednom z najväčších integračných zoskupení na svete, no stále existujú rozdielnosti vo výkone ich základných funkcií.

Cieľom bakalárskej práce je analyzovať a porovnať konkrétne funkcie centrálnych bánk a dopady menovej politiky na ekonomiku a spotrebiteľov. V dobe písania bakalárskej práce sa na ekonomickej pôde analyzovaných krajín udiali zaujímavé aktivity, u ktorých je za potreby si spraviť vlastný, na faktoch založený úsudok, a nekonať na základe predložených informácií.

1. Teoretická časť

1.1 História centrálneho bankovníctva

Vznik centrálnych bánk je nespochybniteľne dôležitým medzníkom na ceste vývoja centrálneho bankovníctva. Je ale potreba rozlišovať medzi dvoj a jednostupňovým systémom. Väčšina krajín funguje na báze dvojstupňového systému, a to aj Česká a Slovenská republika. Revenda tvrdí, že centrálné banky sú inštitúcie majúce nezastupiteľné miesto predovšetkým pri regulácii množstva peňazí v obehu a pri regulácii bankového systému danej ekonomiky.¹ Vo svojej podstate sú to aj hlavné dôvody, prečo centrálné banky začali vznikať. Tvrdí, že to boli vojny a ich ničivé dopady na ekonomiku, rozhadzovateľnosť panovníkov a vlád a nedostatočné zdroje peňazí v podobe drahých kovov, čo podnecovali záujem o zakladanie špecifických bankových inštitúcií- centrálnych bánk. Ako ďalší dôvod, ktorý prišiel ale postupom času a bol ekonomicky racionálnejší je **centralizácia emisie peňazí**, ku ktoré sa pripájali stále nové už nie len dôvody vzniku centrálnych bánk, ale zároveň aj ich **definíčné znaky**, ako sú napr. **prevádzanie menovej politiky s cieľom stability meny, regulácia druhého stupňa bankového sektoru s cieľom jeho bezpečnosti**. Prvé centrálné banky vznikali už v 17. storočí, no reálna funkcionálnosť centrálnych bánk sa datuje až od 20. storočia, s čím úzko súvisí aj vznik **zásad pre fungovanie centrálnych bánk**, ktoré sformuloval guvernér Bank of England **Baron of St. Clere, Montagu Collet Norman**, v rokoch 1920-1944. Sú to zásady ako 1., nemala by konkurovať iným bankám, 2., nemala by úročiť vklady prijímané od obchodných bánk, 3., mala by **byť nezávislou inštitúciou**, 4., mala by sledovať **cieľ zdravej meny**, 5., mala by podporovať efektívnosť, inovatívnosť a dôveryhodnosť finančných trhov, atď..² Pokiaľ ide o najstaršiu centrálnu banku, podľa dátumu založenia ide o Sveriges Riksbank z roku 1668, no ako prvá čisto centrálna banka zahájila svoju činnosť v roku 1694 Bank of England. Na našom území môžeme považovať za 1. centrálnu banku tzv. **Privilegovanú Rakúsku národnú banku**, kt. vznikla v roku 1816 a už o rok neskôr získala monopol na emisiu peňazí. Jej následníkom sa stala Rakúsko-Uhorská banka založená v roku 1878. Po vzniku samostatnej Československej republiky v roku 1926 vznikla **Národná banka Československá**. Od roku 1950 plnila na území Československa úlohu centrálnej banky Štátna banka československá, už ale v podmienkach **centrálne plánovanej**

¹ REVENDA, 1999, s. 31

² REVENDA, 1999, s. 34

ekonomiky. Po rozdelení Československa na dve samostatné republiky tak vznikli Česká národní banka a Národní banka Slovenska.

1.2. Centrálné bankovníctvo v súčasnosti

Význam, fungovanie a ciele centrálnych bánk sa v čase transformovali a prispôbili sa novodobej spoločnosti. Centrálna banka nemôže diktovať svoj vývoj bez určitého stupňa synchronizácie s vývojom spoločnosti. Prečo? Centrálné banky majú na starosti množstvo funkcií, ktoré úzko súvisia s ekonomickým dianím v štáte, ak ho priamo neovplyvňujú svojou činnosťou. Hlavným „motorom“ ekonomiky štátu sme my občania, spotrebitelia a firmy. Vytvárame vzájomné prepletené vzťahy dopytu a ponuky, a tak ako aj centrálné banky ovplyvňujú svojimi operáciami ekonomické dianie a vývoj hlavne makroekonomických ukazovateľov v krajine, tak aj spotrebiteľ svojimi osobnými preferenciami a ekonomickými aktivitami na trhu ovplyvňuje chod ekonomiky. Centrálné bankovníctvo bolo od počiatku svojej existencie sférou s protichodnými názormi o jeho potrebnosti a dôležitosti. Rothbard zastával názor krajný, dalo by sa povedať vyhradený *proti* centrálnym bankám. Podľa neho sú to inštitúcie, ktorých potrebnosť v spoločnosti sa môže prirovnávať k potrebnosti kanalizácie alebo ciest – bez ich existencie sa považuje spoločnosť za zastaralú, primitívnu a naopak s existujúcou centrálnou bankou je automaticky spoločnosť vyspelá, pokroková. V podstate opisuje centrálné banky ako preceňované „firmy“ vznikajúce za účelom zisku, ktoré majú v rukách ohromnú moc nad ekonomikou štátu, nehovoriac o dôvere, ktorú im jednak komerčné banky ale aj spotrebitelia zverili do rúk. Popisuje centrálné bankovníctvo ako obchod, biznis, ktorý je spätý s vládou, a v očiach spoločnosti je centrálna banka „veľkou národnou bankou“. Poskytuje pohľad na centrálné banky a ich činnosť z iného uhla pohľadu ako väčšina ekonómov.³ V nasledujúcich kapitolách priblížim centrálné banky Českej a Slovenskej republiky z viacerých uhlov - verejno-správny, právny, ekonomický a inštitucionálny.

³ ROTHBARD, 1990, s.74-77

1.2.1. Verejná správa

Centrálna banka je ako v Českej, tak aj v Slovenskej republike zaradená do systému verejnej správy, konkrétne do oddielu špecializovanej samosprávy. Preto sa v tejto kapitole budem venovať charakterizácii a systému verejnej správy.

Samotná definícia verejnej správy sa u väčšiny autorov líši, preto stanoviť presnú a jednotnú „poučku“ je takmer nemožné, no v generalizovanej reprodukcii definícií pod pojmom verejná správa môžeme rozumieť výkon verejných záležitostí, so zámerom výkonu štátnej moci.

Podľa Škultétyho je „verejná správa -ako správa verejných záležitostí - správou vo verejnom záujme a subjekty, ktoré ju realizujú ako právom uloženú povinnosť, a to zo svojho právneho postavenia verejnoprávných subjektov. Súkromná správa, naopak, riadi len súkromné záležitosti, ktoré vykonávajú súkromné osoby orientujúce sa na vlastné ciele. Verejná správa sa vymedzuje v organizačnom a funkčnom poňatí. V organizačnom poňatí predstavuje verejnú správu štát reprezentovaný vlastnými orgánmi a verejnoprávne subjekty ako predstavitelia a nositelia verejnej moci. Organizačný systém verejnej správy umožňuje kreovanie takých inštitúcií, ktoré nemajú povahu samosprávnych korporácií, označujú sa ako mimovládne organizácie. Vyznačujú sa činnosťami, ktoré podporujú plnenie štátnych, respektíve iných verejných úloh. Spravidla sú to verejnoprávne korporácie, ktoré sú realizované zákonom a financované zo štátnych prostriedkov. Verejná správa sa skladá z dvoch základných zložiek, a to zo štátnej správy a samosprávy. Osobitnou zložkou sú verejnoprávne korporácie.“⁴

Konkretizácia členenia systému VS

Česká republika

Systém verejnej správy je rozdelený nasledujúcim spôsobom

1. *Štátna správa,*
2. *Samospráva,*
3. ***Ostatná verejná správa***

- 1., - *ústredné orgány štátnej správy*- ministerstvá,
 - *územné orgány štátnej správy,*
 - *ostatné štátne orgány*- štátne fondy,

⁴ ŠKULTÉTY, 2008, s. 20

- *iné k tomu oprávnené subjekty*- verejná stráž.

2., - *územná samospráva*- je charakterizovaná právom vopred vymedzeného územného celku/územia samostatne rozhodovať o svojich záležitostiach vo veciach verejných. Jedná sa napríklad o obce, ako základné územné samosprávne celky, alebo kraje ako vyššie územné samosprávne celky. Právo na samosprávu obcí a krajov je ukotvené v Ústave Českej republiky, hlava prvá- čl. 8, hlava siedma- čl. 99-105), ďalej v zákone č. 128/2000 Sb., o obciach a v zákone č. 129/2000 Sb., o krajoch.

- *záujmová samospráva*- jedná sa o subjekty, ktoré spája jednotný zámer a bolo im udelené právo samostatne rozhodovať o vlastných záležitostiach. Príkladom sú rôzne komory, ako napr. Česká advokátska komora, Česká komora architektov, Exekútorská komora Českej republiky.

3., do ostatnej verejnej správy zaradíme inštitúcie s právnou subjektivitou, ktoré vykonávajú činnosti verejného záujmu, no sú nezávislé na centre. Patria sem napr. VZP, ČT, ČTK a ČNB.⁵

Slovenská republika

Systém verejnej správy je rozdelený nasledujúcim spôsobom

1. *Štátna správa*,

2. *Samospráva*.

1., - *ústredná štátna správa*- patria sem ústredné orgány štátnej správy, tzn. vláda a ministerstvá,

- *miestna štátna správa*- v súčasnosti vykonávaná 72 okresnými úradmi.

2., - *územná samospráva* - ***miestna***- obce a mestá

- ***regionálna***- vyššie územné celky VÚC, ktorými sú

samosprávne kraje

- *záujmová samospráva* – do tohto okruhu zaradíme inštitúcie, ktoré rovnako ako v ČR spája rovnaký zámer. Sú odvodené od združovacieho práva, ktoré upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov. Jedná sa o združenia ako Slovenská advokátska komora, Notárska komora, Lekárska komora. Môžeme sem zaradiť aj tzv. školskú samosprávu- žiacke rady, rodičovské rady, prostredníctvom ktorých sa na riadení škôl podieľajú hlavne žiaci a ich rodičia.

- ***špecializovaný druh***- jedná sa o verejnoprávne inštitúcie/korporácie, ktoré môžu byť ***štátne***, zriaďované za účelom ***poskytovania verejných služieb***, alebo ***neštátne***

⁵ <http://portalgov.cz/verejna-sprava/organizace-verejne-spravy>

(*non- governmental*), ktoré sú financované čiastočne alebo vôbec z verejných/štátnych zdrojov, a ich činnosť podlieha štátnemu dozoru.

Do tejto skupiny zaraďujeme napr. *Maticu Slovenskú*, *NBS*, *Zdravotné poisťovne*, *Sociálnu poisťovňu*.⁶

1.2.2. Právne ukotvenie

Česká republika

Súčasnú právnu postavenie a legislatívne ukotvenie centrálného bankovníctva na území Českej republiky nadobudlo svoju podobu v roku 1993, kedy prebehla plná legislatívna transformácia týkajúca sa právneho ukotvenia ČNB a nadobudla právneho predpisu najvyššej sily.⁷ Za najdôležitejší zákon zriaďujúci ČNB považujem *zákon č.1/1993 Sb., Ústava Českej republiky (ďalej tiež „Ústava ČR“)*. Ústava ČR definuje ČNB ako centrálnu banku štátu, ktorá svoju činnosť vyvíja nezávisle na vláde a ostatných ústavných činiteľoch. Ústava ČR ďalej definuje hlavný cieľ ČNB, ktorým je *starostlivosť o stabilitu meny*. Tento cieľ bol zachovaný aj v neskorších novelizáciách Ústavy ČR, až novelizácia z roku 2001 a zákon č. 448/2001 Sb., pozmenili formuláciu hlavného cieľa na *starostlivosť o cenovú stabilitu*. Ústava z roku 1993 definovala, že do činnosti ČNB je možné zasahovať len na základe zákona. Týmto dôležitým právnym predpisom je *zákon č.6/1993 Sb., o Českej národnej banke, v znení neskorších predpisov*. Je treba poznamenať, že ČNB je z hľadiska objektívneho práva nie len *recipientom*, ale aj *tvorcom* práva, a to podľa zákona č.6/1993 Sb., o Českej národnej banke, v znení neskorších predpisov. Vydáva tzv. *vyhlášky* majú právnu silu sekundárnych právnych predpisov. ČNB je právnickou osobou verejného práva so sídlom v Prahe.

Odo dňa vstupu ČR do EU - 1.5.2004 - je súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk a podieľa sa na plnení jeho cieľov a úloh. Ďalej je súčasťou Európskeho systému dohľadu nad finančnými trhmi a spolupracuje s Európskou radou pre systémové riziká a európskymi orgánmi dohľadu nad finančnými trhmi. Tieto činnosti vykonáva na základe zákona č. 442/2000 Zb., ktorý harmonizuje zákon o ČNB s legislatívou EÚ.⁸

⁶ <http://www.minv.sk/?organizacia-a-vykon-statnej-spravy-v-slovenskej-republike-2-vydanie>

⁷ http://www.cnb.cz/cs/legislativa/zakony/zakon_o_cnb.pdf

⁸ http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2010/cl_10_101215_rezabek_cfuc.pdf

Slovenská republika

Národná banka Slovenska vznikla 1. januára 1993 na základe ***zákona NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska***, ako nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky.⁹ Ďalej je jej právne ukotvenie, tak ako aj v ČR, definované v Ústave Slovenskej republiky, Hlava III., Oddiel Hospodárstvo Slovenskej republiky, čl.56, ktorého odst. 1.) hovorí, že Národná banka Slovenska je nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky.¹⁰ Národná banka Slovenska môže v rámci svojej pôsobnosti vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ak je na to splnomocnená zákonom. Ďalej ustanovuje Bankovú radu ako najvyšší riadiaci orgán NBS. Od 1. januára 2009 - dňa zavedenia eura v Slovenskej republike, sa stala súčasťou Eurosystému, tvoriaceho systém centrálného bankovníctva eurozóny v rámci Európskeho systému centrálnych bánk. Eurosystém ako celok má prevažne rozhodovaciu úlohu. Rozhoduje o menovej politike, devízových intervenciách, správe devízových rezerv, objeme hotovosti v obehu a medzinárodnej spolupráci. Národná banka Slovenska vykonáva trhové operácie na Slovensku, podieľa sa na devízových intervenciách a správe devízových rezerv. Zabezpečuje tlač eurových bankoviek a razbu eurových mincí a spolupracuje v medzinárodných organizáciách.¹¹

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že ***právne postavenie oboch centrálnych bánk je ukotvené v ústave***, čo je bezpečnejšia forma, pretože na zmenu ústavy je za potreby dosiahnutie väčšej zhody ako na zmenu „len“ bežného zákona. ČNB má vyčlenenú v ústave samostatnú hlavu, čo naopak NBS je definovaná v prvom oddiele hlavy tretej Ústavy Slovenskej republiky, na druhú stranu je ale nezávislosť centrálnej banky priamo definovaná v ústave len u NBS, u ČNB sa odvodzuje nepriamo.

1.2.3. Funkcie a základné informácie

Revenda definuje 3 základné charakteristiky centrálnej banky tržnej ekonomiky, podľa neho sú to inštitúcie, ktoré:

- 1. „Majú emisný monopol na hotovostné peniaze – bankovky, prípad aj mince,***
- 2. Vykonávajú menovú politiku,***

⁹ <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/zakladne-informacie>

¹⁰ <https://www.prezident.sk/upload-files/20522.pdf>

¹¹ <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/zakladne-informacie>

3. *Regulujú bankový systém*¹²

Česká národní banka má ako centrálna banka štátu za **hlavný cieľ** dosahovanie a udržiavanie **cenovej stability**. Cenovou stabilitou, tzn. nízko-inflačným prostredím, podporuje udržateľný hospodársky rast. Jedným zo základných predpokladov správnej funkcionality centrálnej banky je jej **nezávislosť**.

ČNB za účelom starostlivosti o finančnú stabilitu a bezpečné a správne fungovanie finančného systému v ČR tvorí makro obozretnú politiku, prostredníctvom ktorej je schopná identifikovať možné riziká narušenia finančnej stability v krajine a zároveň posilňovať stabilitu finančného systému. Svojou činnosťou podporuje vývoj hospodárskej politiky vlády, a vzhľadom k účasti v Eurosysteme podporuje aj hospodársku politiku Európskej únie, pokiaľ nie je v rozpore s primárnym národným cieľom- t.j. dosahovanie cenovej stability.¹³

Česká národní banka má vo svojich rukách menovú- monetárnu politiku štátu, riadi obeh peňazí v ekonomike, zodpovedá za tlač bankoviek a razbu mincí. Ďalej dohliada na bankový sektor, kapitálový trh, poisťovne, zmenárne a inštitúcie vykonávajúce činnosť s elektronickými peniazmi. Centrálna banka je nazývaná ako banka štátu, a to z dôvodu, že v spolupráci s Ministerstvom financií Českej republiky riadi a spravuje emisiu štátnych dlhopisov a investície na finančných trhoch, všetko v súlade s rozpočtovými pravidlami. V súvislosti s dohľadom nad bankovým sektorom ČNB vykonáva funkciu dozorca nad komerčnými bankami, vedie účty komerčných bánk, a prostredníctvom menovo-politických nástrojov monetárnej politiky je schopná ovplyvňovať vybrané makroekonomické ukazovatele štátu. Je treba si uvedomiť, že centrálna banka štátu má mnoho možností, ktoré nie sú vždy správne pochopené, no všetky sú hodené do hry s cieľom udržiavania a dosahovania cenovej stability v krajine ako primárneho cieľa monetárnej politiky.

Národní banka Slovenska je centrálnou bankou štátu a jej hlavným cieľom je udržiavanie **cenovej stability**, ktorá podporuje nízko-inflačné prostredie a zabezpečuje udržateľný hospodársky rast pri vysokej úrovni zamestnanosti. NBS je nezávislou centrálnou bankou, **disponuje emisným monopolom** a riadi množstvo peňazí v obehu. Vykonáva dohľad nad bankovým sektorom a je veriteľom poslednej

¹² REVENDA, 2011, s. 28

¹³ http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

inštalácie. Jej riadiacim orgánom je banková rada na čele s guvernérom. Slovenská republika je členom Eurozóny, čo so sebou nesie aj účasť NBS v Eurosystéme. Tento systém v prvom rade dohliada na finančný trh EÚ, ktorý ovplyvňuje prostredníctvom kontrolovania devízových rezerv členských zemí a ich zmien v prípade potreby. Stabilita a dohľad nad finančnými trhmi je jednou z kľúčových funkcií ako ECB tak aj centrálnych bánk členských zemí Eurosystému, a to hlavne pre možné preťahy na finančných trhoch a kurzové zmeny, ktoré majú vplyv na ceny, teda aj hlavný cieľ NBS a ECB- **cenovú stabilitu**. V posledných rokoch kladie ECB väčší dôraz na dohľad a reguláciu finančných trhov, a vydala opatrenie platné pre centrálnu banku zúčastňujúcu sa v Eurosystéme, ktoré nariaďuje zvýšenie efektivity a nábor nových pracovných síl na pozície v oblasti dohľadu a regulácie.

Národná banka Slovenska je **zodpovedná za monetárnu politiku** štátu, prostredníctvom ktorej prispieva k plneniu vopred stanovených cieľov. Jej úlohou je podieľať sa na spoločnej menovej politike, ktorú stanovuje eurosystém. Bližšie fungovanie vzťahov ECB a národných bánk v rámci tohto systému vysvetlím v praktickej časti konkrétne na NBS, keďže povinnosť účasti v tomto systéme majú len centrálnu banku členských zemí eurozóny. V súvislosti s dohľadom nad bankovým sektorom **udeľuje licencie** na výkon finančnej činnosti, s čím súvisí dohľad, a zabezpečovanie jednotných podmienok pre spotrebiteľov a užívateľov finančných produktov.¹⁴

Zhrnutie

Funkcie NBS a ČNB sa nelíšia, obe centrálnu banku majú rovnaké povinnosti a sféry pôsobnosti, zásadný rozdiel je ale v stanovovaní, riadení a výkone monetárnej politiky, ktorú vykonáva NBS ako spoločnú menovú politiku v rámci nariadení eurosystému, ČNB riadi a stanovuje samostatne.

1.2.4. Menová politika

Menová politika je jednou zo základných funkcií centrálnu banku. Revenda definuje menovú politiku ako „vedomú činnosť nejakého subjektu, ktorý sa prostredníctvom menových nástrojov snaží regulovať vývoj množstva peňazí v obehu, a tým dosiahnuť určité ciele“.¹⁵ Mankiw charakterizuje menovú politiku ako náročnú a dôležitú funkciu centrálnu banku, kedy centrálni bankári čelia

¹⁴ http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/OstatnePublik/BROZURA_NBS_2015.pdf

¹⁵ REVENDA, 2011, s.67

aktuálnym okolnostiam ekonomiky, a musia sa s nimi vysporiadať v súlade so stratégiou dosahovania zvolených cieľov, pričom vedia, že ich konanie bude mať široko - siahajúce dopady na ekonomiku. Aj napriek dôležitosti týchto rozhodnutí existujú efekty a kanály, ktoré nejde úplne jednoznačne vyhodnotiť a predpovedať so 100%-tnou presnosťou, nehovoriac o protichodných názoroch makroekonómov týkajúcich sa pravidelnosti, respektíve nepravidelnosti a rozsahu zásahov centrálnej banky.¹⁶ Za ciele menovej politiky sa považujú národohospodárske, respektíve makroekonomické ukazovatele štátu, ktorými sú napríklad nezamestnanosť, ktorá bola cieľom FED-u, alebo inflácia ako je to u ČNB a NBS, konkrétnejšie cenová stabilita. Ovplyvnenie konečného cieľa ale nie je také jednoduché a priamočiare, funguje prostredníctvom transmisných mechanizmov, v rámci ktorých majú centrálné banky k dispozícii menovo-politické **nástroje**, pomocou nich ovplyvňujú **operačné ciele**, tie zas ovplyvňujú **sprostredkujúce ciele**, a až tie v konečnom dôsledku pôsobia na **konečné ciele**. Holman definuje ako nástroje menovej politiky **operácie na voľnom trhu, úrokové sadzby centrálnej banky a povinnú mieru bankových rezerv**. Medzi operačné ciele radí **úrokovú mieru a bankové rezervy (peňažnú bázu)**. Sprostredkujúcimi cieľmi sú **úroková miera na kapitálovom trhu, menový kurz a peňažná zásoba**, a konečné národohospodárske ciele sú **miera inflácie, miera nezamestnanosti a bilancia tovarov a služieb**.¹⁷ Podľa toho ktorý menovo-politický cieľ sa subjekt regulácie snaží ovplyvňovať rozlišujeme rôzne prístupy k hospodárskej politike. Zásadným rozdielom je prístup ku vnímaniu peňazí, a to či sú alebo nie sú neutrálne. V preklade znamená neutralita peňazí dlhodobý efekt na ekonomiku, základnou otázkou je či v dlhom období je napríklad menová expanzia účinná a či je cieľ udržateľný z hľadiska dlhého obdobia. Z tohto uhla pohľadu členíme hospodársku politiku na **monetaristickú** a **keynesiánsku**. Oba smery riadenie hospodárskej politiky poňali po svojom, a veľmi rozdielne. Kým Keynes hlásal rastúcu úlohu štátu a teda hlavne regulácie strany dopytu, Friedman, zakladateľ monetarizmu, zásadne odmietal štátne zásahy, zastával názor regulácie strany ponuky, teda reguláciu množstva peňazí v obehu prostredníctvom monetárnej politiky centrálnej banky. Friedman bol zástancom liberalizmu, a do dejín ekonomického myslenia sa zapísal ako ekonóm, ktorý po dlhom období Keynesiánstva vniesol hospodárskej politike nový impulz, nový uhol pohľadu na

¹⁶ MANKIW, 1994, s.1

¹⁷ HOLMAN, 2010, s 355-7.

peniaze. Jeho teória podporovala dôležitosť existencie centrálnych bánk ako subjektu s výlučnou právomocou výkonu menovej politiky so zreteľom na stabilitu objemu peňazí v obehu, pretože podľa neho boli peniaze hlavným faktorom, ktorý spôsoboval infláciu, nečakané zmeny peňažnej zásoby alebo nedostatočný dopyt po existujúcej ponuke peňazí vyvolávali inflačné tlaky. Preto zastával názor, že hospodárska politika, konkrétne menová sa má riadiť pravidlom **stáleho menového rastu**, a nemá sa útržkovite a náhle prispôbovať aktuálnym potrebám ekonomiky, pretože **reakčný čas** nástroja menovej politiky môže byť 8-24 mesiacov, takže je náročné zastaviť infláciu, tak ako aj podporiť ekonomiku, nie sú to procesy, ktoré by sa udiali zo dňa na deň.¹⁸

1.2.5. Dohľad a regulácia

Funkcia dohľadu a regulácie je spoločne s menovo - politickou funkciou považovaná za jednu z najdôležitejších. Centrálna banka štátu nemôže vykonávať menovú politiku, prípadne emisiu hotovostných peňazí alebo devízovú činnosť bez toho, aby tieto funkcie následne neboli kontrolované a dohliadané. Bankový systém by bol nekompletný a neovládateľný, menovo – politické ciele nenaplniteľné. Z kapitoly právneho ukotvenia vieme, že centrálna banka Českej republiky funguje na báze dvojstupňového riadenia. V prípade NBS máme tretí stupeň, ECB. Už z tejto klasifikácie môžeme odvodiť existenciu funkcie dohľadu a regulácie. Bankový systém pre svoje riadne a správne fungovanie potrebuje supervízora, ktorého vykonáva najvyšší orgán bankovej sústavy – centrálna banka. Táto funkcia v sebe teda zahŕňa stanovovanie pravidiel - regulácia činnosti, a zároveň sankcie za ich porušovanie - dohľad. Podľa Revendu v oblasti regulácie vystupuje ako hlavný orgán vždy centrálna banka, prípadne môže spolupracovať s ďalšími inštitúciami. Regulované sú „**podmienky vstupu do bankovníctva, základné povinnosti bánk, povinné poistenie vkladov v bankách a veriteľ poslednej inštancie**,“¹⁹ v tejto role by ale mali vystupovať len centrálné banky. Druhou súčasťou tejto funkcie centrálnej banky je už spomínaný dohľad, ktorý Revenda definuje ako **na diaľku** alebo **na mieste**. Dohľad na diaľku spočíva v tzv. monitoringu na základe pravidelne zasielaných údajov, ktorými sú najmä štatistické a bankové výkazy. Výhodou tejto metódy dohľadu je pravidelnosť a tým pádom aj aktuálnosť informácií, ktoré sú

¹⁸ FRIEDMAN, 1992, s.45-53

¹⁹ REVENDA, 2011, s. 100

celistvé a stále rovnakého charakteru, tento spôsob má ale aj nevýhodu, ktorou je možnosť nesprávnosti zasielaných údajov, prípadne bankové podvody. Dohľad na mieste, teda aj previerky sú fyzického charakteru a je praktizovaný najmä na problémových bankách. Preveruje sa správnosť poskytovania základných bankových služieb ako sú napríklad poskytovanie úverov, vklad hotovosti, informačné toky, technická a metodická spôsobilosť zamestnancov banky. K výkonu dohľadu je banka zaviazaná právne, je zabezpečovaný prostredníctvom externého auditu, no banka má nariadenie zabezpečovať ho aj interne. Auditor posudzuje správnosť, pravdivosť a úplnosť údajov. Previerky interného charakteru sú vykonávané zamestnancami banky z oddelenia špecializovaného na dohľad so zárukou nezávislosti. Regulácia a dohľad je ako som písala vyššie neodmysliteľnou súčasťou výkonu menovej politiky, respektíve zabezpečovania plnenia makroekonomických cieľov. Revenda definuje základné ciele dohľadu a regulácie nasledovne:

1. *„podpora efektívneho výkonu menovej politiky,*
2. *spolahlivosť, dôveryhodnosť a bezpečnosť bankového systému,*
3. *efektívnosť fungovania bankového systému,*
4. *zaistenie informácií pre investorov,*
5. *zaistenie základnej úrovne ochrany investorov – vkladateľov,*
6. *ochrana bankového sektoru pred nekalými praktikami.*“²⁰

Nevylučuje sa, že nastane situácia, ktorá si vzájomne protirečí v naplňovaní cieľov dohľadu a regulácie. Je dôležité určiť inštitúcie, ktoré dohľad a reguláciu budú vykoná, vyššie som spomínala, že reguláciu prirodzene vykonáva centrálna banka, keďže je tvorcom a vykonávateľom menovej politiky, u dohľadu sa to ale líši v závislosti na tzv. **jednotnom prístupe** k dohľadu. Preto je potreba určiť inštitúciu, alebo inštitúcie, ktoré sú schopné jednotne spolupracovať a dohliadať na finančný sektor. Základnou inštitúciou dohľadu je centrálna banka, ktorá ďalej môže spolupracovať so špecializovanými inštitúciami v oblasti dohľadu nad finančným trhom, sektorovom dohľade bánk a funkcionálnom dohľade bánk. Na medzinárodnej úrovni zastáva post inštitúcie regulátora a supervízora bazilejská Banka pre medzinárodné platby a jej Bazilejský výbor bankového dohľadu, ktorého členom, mimo iných, je aj Európska únia ako celok, zastupuje ju ECB a v rámci nej sa spolupodieľa aj SSM – single supervisory mechanism.

²⁰ REVENDA, 2011, s. 105

2. Praktická časť

V teoretickej časti som všeobecne popísala funkcie centrálnych bánk, ktoré v nasledujúcich kapitolách zanalyzujem a výsledky porovnam. Môže sa to javiť ako zbytočná činnosť, pretože Česká a Slovenská republika ešte pred pár rokmi boli jedným štátom, no v súčasnosti sa vývoj funkcií centrálnych bánk aplikovaných v praxi môže odlišovať, a to hlavne z dôvodu účasti Slovenska v Eurozóne, ktorej naopak Česká republika súčasťou nie je. V nasledujúcich kapitolách analyzujem praktické využívanie nástrojov NBS a ČNB, konkrétne základné funkcie ako *menovú politiku, dohľad a reguláciu nad finančným trhom* a v neposlednom rade *emisnú funkciu*. Ako posledné rozoberiem centrálnu banku z inštitucionálneho hľadiska.

2.1. Menová politika a jej dopady na ekonomiku a spotrebiteľ a ČNB

Hlavným cieľom menovej politiky je udržiavanie cenovej stability a taktiež podporovanie hospodárskej politiky vlády s cieľom udržateľného rastu, pokiaľ tým nie je ohrozený hlavný cieľ menovej politiky, t.j. udržiavanie cenovej stability. Pre monetárnu politiku ČNB je hlavným menovo-politickým nástrojom **úroková sadzba- 2T repo sadzba (dvojtyždenná repo sadzba)**. Ďalším doplnkovým menovým nástrojom je troj mesačný repo tender.

2T repo sadzba funguje na princípe najčastejšie odčerpávania prebytočnej likvidity od komerčných bánk (ďalej KB), kedy centrálna banka prijíma prebytočnú likviditu a KB obdrží ako protihodnotu dopredu dohodnuté cenné papiere. Celá operácia trvá po dobu dvoch týždňov, no môže byť zjednaná aj na kratšiu dobu, v prípade potreby. Dôležitým faktorom je *repo sadzba*, ktorá je **variabilná**. Znamená to, že ČNB stanoví maximálnu výšku repo sadzby, ktorú môže komerčným bankám ponúknuť pri uskutočňovaní tendru. Minimálny akceptovateľný objem je 300 mld. Kč. Celá operácia je uskutočňovaná na báze **amerického aukčného systému**, čo znamená uprednostňovanie ponúk s nižšou repo sadzbou. Repo tendre sú vyhlasované 3x týždenne, okolo 9:30 hod. Banky majú možnosť podať svoje žiadosti s konkrétnou požadovanou sadzbou a sumou. **3 mesačná repo sadzba** je doplnkovým nástrojom menovej politiky, ktorý funguje na rovnakom princípe ako 2T repo sadzba, len sa jedná o 3-oj týždenný interval tendru. ČNB uvádza na svojich webových stránkach, že cieľom tohto doplnkového nástroja nie je vysielat' ekonomike signály, preto je úroková sadzba stanovená na aktuálnu sadzbu finančných trhov v čase tendru.

Nástroje jemného ladenia sú využívané výnimočne, a to za účelom stabilizácie vývoja úrokových sadzieb.²¹

Všetky vyššie spomenuté nástroje menovej politiky tvoria skupinu **operácií na voľnom trhu**, ktoré ČNB využíva pre ovplyvňovanie a korigovanie vývoja **úrokových sadzieb**.

Ďalším nástrojom menovej politiky ČNB sú tzv. **automatické facility**, ktoré fungujú na princípe „overnight“. Komerčné banky si môžu svoju prebytočnú likviditu buď ukladať alebo si ju naopak v prípade potreby vypožičiavať, pričom doba tejto operácie je stanovená na dobu jednej noci. Tento nástroj vytvára súčasne medze pre pohyby krátkodobej úrokovej sadzby na peňažnom trhu. Maximálnou hodnotou úrokovej

²¹ http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#operace

sadzby je tzv. **lombardná sadzba**, ktorá je používaná pri **vypožičiavaní si cez noc**. V tomto prípade teda ide o **marginálnu zápožičnú facilitu**. V prípade potreby vypožičania si cez noc je KB povinná podať žiadosť na Odbor korunových a devízových intervencií ČNB maximálne 25 minút pred uzávierkou účtovníckeho dňa systému CERTIS. Ďalšou variantou úrokovej sadzby, ktorá ale naopak určuje minimálnu hodnotu krátkodobej úrokovej sadzby na trhu peňazí, je **diskontná sadzba**, ktorá je využívaná pri **depozitných facilitách**. Komerčné banky majú možnosť si **uložiť prebytočnú likviditu** u ČNB cez noc, bez akéhokoľvek zaistenia a s možnosťou prístupu ČNB k likvidite. Tak ako aj pri marginálnej zápožičnej facilitě, je proces žiadosti rovnaký, líši sa len v časovej podmienke, ktorá predstavuje u depozitnej facility 15 minút. Pre obe operácie je minimálna hodnota vkladu/výberu stanovená na 10 mil. Kč.²² Od roku 2008 boli zavedené mimoriadne 2T repo operácie a 3-oj mesačné repo operácie, následne ale od januára 2011 bola ponechaná len 2T repo operácia. Tieto mimoriadne repo operácie boli zavedené hlavne za účelom oživenia trhu štátnych dlhopisov.²³

Jedným zo základných nástrojov menovej politiky sú **povinné minimálne rezervy** (ďalej len **PMR**), ktorých úloha je stabilizovať bankový systém, a to odčerpávaním prebytočnej likvidity, čo ale v Českej republike pre prebytok likvidity v podstate nie je až tak aktuálne, a preto funguje tento nástroj len na báze zabezpečovania hladkého chodu platobného styku. Podľa zákona o Českej národnej banke je povinnosťou každej bankovej inštitúcie, vrátane poisťovní, mať u ČNB vedený účet PMR. „Predpísaný objem PMR je stanovený na 2 % zo základne pre výpočet PMR. S platnosťou od 12. 7. 2001 je touto základňou objem primárnych záväzkov danej banky voči nebankovým subjektom, ktorých splatnosť neprevyšuje 2 roky.“²⁴

KB môžu samozrejme ukladať na účty PMR vedené u ČNB aj likviditu nad úroveň zákonne stanovených 2%, no v prípade likvidity nad 2% im nie sú pripísateľné úroky z prebytočnej likvidity, ktoré sú u hodnoty do 2% úročené dvojťýždennou repo sadzbou ČNB, a to od 12.7.2001.

Posledným a v súčasnosti najaktuálnejším nástrojom menovej politiky sú **devízové intervencie**, ktoré v režime cielenia inflácie nie sú bežným a hlavným menovo-politickým nástrojom, no od jesene roku 2013 bola ČNB nútená podstúpiť tento krok,

²² http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#facility

²³ http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#dodavaci_repo_operace

²⁴ Měnověpolitické nástroje - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017].

a zaviazala sa intervenovať pre oslabenie menového kurzu českej koruny, a to na hladine 27CZK/EUR. Stránky ČNB uvádzajú ako jeden z príkladov potrebnosti použitia tohto nástroja je situácia kedy boli menovo-politické sadzby znížené na „technickú nulu“, a je za potreby vykonať ďalšie uvoľnenie menovej politiky za pomoci oslabenia menového kurzu.²⁵

Tabuľka 1- Vývoj menovo-politických nástrojov v rokoch 1993-2016

Rok	2T repo (%)	Diskontná (%)	Lombardná (%)	Povinné minimálne rezervy (%)	
				bánk	stavebných sporiteľní a ČMZRB
1993	x	9,5→8,0	14,0→12,5→11,5	9,0 ↔ 3,0	x
1994	x	8,5	10,5→11,0→11,5	9,0 ↔ 3,1	x
1995	11,3	9,5	12,5	8,5	4
1996	11,5→11,6→11,8→12,0	10,5	14	11,5	
1997	39→14,75	13	50→23	9,5	
1998	15→9,5	11,5→7,5	19,0→12,5	7,5	
1999	8,75→5,25	6,0→5,0	10,0→7,5	5,0→2,0	2
2000	5,25	5	7,5	2	2
2001	5→4,75	4,0→3,75	6→5,75	2	2
2002	4,5→2,75	3,5→1,75	5,5→3,75	2	2
2003	2,5→2	1,5→1	3,5→3	2	2
2004	2,25→2,5	1,25→1,5	3,25→3,5	2	2
2005	2,25→2	1,25→1	3,25→3	2	2
2006	2,25→2,5	1,25→1,5	3,25→3,5	2	2
2007	2,75→3,5	1,75→2,5	3,75→4,5	2	2
2008	3,75→2,25	2,75→1,25	4,75→3,25	2	2
2009	1,75→1	0,75→0,25	2,75→2	2	2
2010	0,75	0,25	1,75	2	2
2011	0,75	0,25	1,75	2	2
2012	0,5→0,05	0,25→0,05	1,5→0,25	2	2
2013	0,05	0,05	0,25	2	2
2014	0,05	0,05	0,25	2	2
2015	0,05	0,05	0,25	2	2
2016	0,05	0,05	0,25	2	2

Zdroj: vlastné spracovanie, data dostupné z www.cnb.cz²⁶

Z tabuľky 1. Vývoj menovo-politických nástrojov v rokoch 1993-2016 môžeme vyčítať, že k zníženiu úrokových sadzieb na „technickú nulu“ došlo v roku 2012, no aj napriek tomu českej ekonomike hrozila deflácia, teda pokles cenovej hladiny, a devízové intervencie sa javili byť najistejším spôsobom dosahovania hlavného cieľa menovej politiky ČNB, cenovej stability. Inflačným cieľom ČNB je aj bola úroveň 2%. Intervencie, podľa vyjadrenia ČNB, mali zabezpečiť plnenie tohto cieľa a taktiež urýchliť návrat do situácie kedy bude opäť schopná využívať úrokové sadzby ako hlavný menovo-politický nástroj. ČNB dostala odporúčanie využívať menový kurz ako výnimočný nástroj pre dosahovanie cenovej stability aj od hodnotiacej misie

²⁵ http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#devint

²⁶ Vlastné spracovanie, data dostupné z http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#historie

*Medzinárodného menového fondu.*²⁷ Finálne rozhodnutie učinila Banková rada ČNB na jeseň v roku 2012. „Tento krok podporil prekonanie najdlhšej recesie v histórii českej ekonomiky, čo by nebolo v záujme firiem ani občanov“²⁸. Toto vyjadrenie ČNB bolo, samozrejme pozitívne, podporené aj vyjadrením o makroekonomických ukazovateľoch, kde ČNB zmieňovala, že „oslabenie kurzu koruny vedie k zvýšeniu dovozných cien, a tým aj celkovej cenovej hladiny v tuzemsku. V menšej miere podporuje aj domácu ekonomickú aktivitu. Vplyvom nárastu dovozných cien síce môžeme očakávať nižšiu konkurencieschopnosť domácností, ich dopyt však môže byť vo zvýšenej miere presmerovaný k domácim tovarom a službám a podporený nižšími reálnymi úrokovými sadzbami v dôsledku zvýšených inflačných očakávaní. Zároveň slabší kurz podporuje české vývozy, a tým rastie konkurencieschopnosť a ziskovosť podnikov a aj ich ochota investovať. Oživenie výroby následne prispieva k nárastu zamestnanosti a miezd, čo zvyšuje kúpnu silu domácností.“²⁹

Devízové intervencie sa stali na jeseň roku 2013 východiskom ako ochrániť Českú ekonomiku pred krízou, ČNB sa rozhodla využívať tento netradičný menovo – politický nástroj aby docielila čo najrýchlejší návrat k možnosti využívania úrokových sadzieb ako nástroja menovej politiky. Podľa *správy o inflácii* sa v treťom štvrťroku 2013 inflácia naďalej približovala k dolnej hranici tolerančného pásma – +/- 1% , pričom menovo-politická inflácia, teda inflácia očistená o dopady nepriameho zdanenia³⁰, sa v tomto období pohybovala pod touto hranicou. Zdrojom inflácie sú daňové zmeny-**novelizáciou zákona č. 235/2004 Sb., o dani z pridanej hodnoty** došlo ku zvýšeniu spodnej hranice sadzby z 14% na 15% a u základnej sadzby došlo k zvýšeniu z 20% na 21%;³¹ ceny potravín a regulované ceny, ktorých dopady sa ale znižujú. Prostredie českej ekonomiky pôsobilo silne protiinflačne, čo by do budúcnosti nepodporovalo dosahovanie inflačného cieľa. Prognózovaná inflácia ku koncu roku 2014 mala dosahovať úroveň 2%, s čím je konzistentná aj prognóza úrokových sadzieb, ktoré mali ku koncu roku 2014 nadobudnúť záporné hodnoty, čo je pri nulovej dolnej hranici nerealizovateľné, a taktiež to napovedá o potrebe ďalšieho razantnejšieho uvoľnenia menovej politiky. Základný scenár teda predpokladal **nedostatočnú infláciu, pokles**

²⁷ http://www.cnb.cz/cs/faq/menovy_kurz_jako_nastroj_menove_politiky.html

²⁸ Měnový kurz jako nástroj měnové politiky – nejčastější otázky a odpovědi - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017].

²⁹ Měnový kurz jako nástroj měnové politiky – nejčastější otázky a odpovědi - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017].

³⁰ https://www.cnb.cz/cs/faq/co_to_je_menovopoliticka_inflace.html

³¹ <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-pridane-hodnoty/informace-stanoviska-a-sdeleni/ruzne/2013/novela-zakona-o-dph-2013-2136>

úrokových sadzieb do záporných hodnôt, rast HDP a jemné posilovanie kurzu CZK voči EURU a jeho následnú stagnáciu. Úrokové sadzby ale nemôžu klesnúť do záporných hodnôt, čo bolo hlavným dôvodom prečo bol vypracovaný *alternatívny scenár* pre riadenie menovej politiky, ktorým boli práve devízové intervencie. Tie podľa prognózy mali zabezpečiť dosiahnutie úrovne 2% inflačného cieľa už v druhej polovici roku 2014, kurz koruny sa mal pohybovať vo výrazne slabšej hladine a to 27 CZK/EUR. Rýchlejší rast inflácie by bol spôsobený práve zvýšením dovozných cien, a postupným zvyšovaním inflačných tlakov domácej ekonomiky, prognózovaná inflácia mala dokonca k roku 2015 dosiahnuť hornú hranicu tolerančného pásma a jeho jemné prestrelenie, čo ale kompenzuje výrazné podstreľovanie z roku 2013. Minulá prognóza podcenila vývoj inflácie, dôsledkom čoho došlo k zmenám v nastavení jednak dlhodobých trendov ako sú domáci rast zo 4% na 3%, alebo zhodnocovanie kurzu z pôvodných 2,4% na 1,5%. Dopady na základné makroekonomické ukazovatele boli jednoznačne pozitívne, došlo k oživeniu domácej ekonomiky, zvýšeniu počtu pracovných miest, poklesu nezamestnanosti, rastu inflácie.³²

Tabuľka 2- Zmena základných makroekonomických ukazovateľov³³

	Dostupné k 7.11.2013		Dostupné k 31.10.2014	
Hrubý domáci produkt (s.o.)	IV/13	-1,3	IV/14	2,5
Index spotrebiteľských cien	9/13	1,0	9/14	0,7
Ménovopolitická inflácia	9/13	0,2	9/14	0,6
Obečná miera nezamestnanosti (v %, s.o.)	9/13	7,1	9/14	5,9
Průměrná nominální mzda v podnikatelském sektoru (v Kč, s.o.)	IV/13	25 199	IV/14	25 542
Průměrná nominální mzda celkem	IV/13	1,2	IV/14	2,3
Počet volných pracovních míst (počet)	9/13	39 040	9/14	56 600
Souhrnný indikátor důvěry (index)	10/13	88,9	10/14	94,1

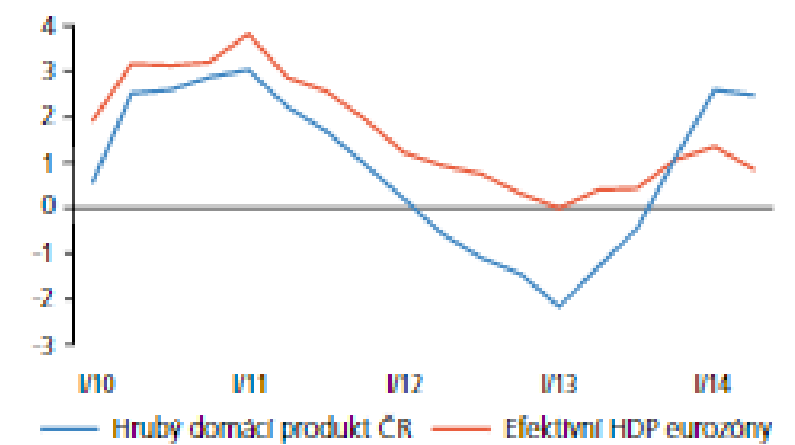
Zdroj: www.cnb.cz³³

³² http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2014/2014_IV/index.html

³³ Zpráva o inflaci – IV/2014 - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 14.05.2017].

Graf 1.- Vývoj českej ekonomiky v porovnaní s eurozónou

Domáci ekonomika oživila viditeľne viac než efektívni eurozóna
(mederoční změny v %, sezonně očištěno)

Zdroj: www.cnb.cz ³⁴

Priaznivý vplyv devízových intervencií na vývoj českej ekonomiky je evidentný, ako z vývoja makroekonomických ukazovateľov, tak aj z vývoja HDP Českej republiky. ČNB nebola jedinou bankou, ktorá zakročila iným, ako tradičným menovo-politickým nástrojom z dôvodu dosahovania cenovej stability, viaceré významné centrálné banky sa snažili eliminovať negatívne vplyvy finančnej krízy na „svoje“ ekonomiky, napríklad FED (USA), ECB, ale aj Bank of England pristúpili k nákupu cenných aktív na trhoch a tým pádom pumpovaním likvidity - peňazí do ekonomiky. Aj napriek zakročeniu ECB vidíme, že česká ekonomika sa vyvíjala omnoho zdravšie a razantnejšie ako eurozóna. ČNB predpokladala návrat k používaniu úrokových sadzieb ako menovo - politického nástroja už ku koncu roku 2015, po stabilizácii cenovej hladiny, súdiac zo správy o inflácii z roku 2013 a 2014.³⁵ Pokiaľ sa pozrieme na rok 2016, došlo k spomaleniu ekonomického rastu, čo ale výrazne neohrozilo ekonomický vývoj, pretože koncom roku 2016 inflácia po štyroch rokoch nesplňovania cieľa dosiahla úroveň 2% inflačného cieľa. Za týmto vývojom podľa *správy o inflácii 2017* stojí zvýšenie cien potravín, zvýšenie miezd, no taktiež zavedenie elektronickej evidencie tržieb, ktorá sama o sebe spôsobila infláciu v určitých odvetviach. V 4.-tom mesiaci tohto roku (t.j. 2017) ČNB opustila devízové intervencie, ukončila ich používanie ako nástroja menovej politiky, s čím súvisia určité ekonomické dopady, tie následne ovplyvňujú spotrebiteľa. Zásadnou zmenou je samozrejme uvoľnenie kurzu koruny, ktorá bola dlhodobo oslabovaná a udržiavaná na úrovni 27 CZK/EUR. Pred ukončením intervencií

³⁴ Zpráva o inflaci – IV/2014 - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 14.05.2017].

³⁵ http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2014/2014_IV/index.html

špekulanti uvažovali možný výnos z menových preťahov, vymieňali eurá za koruny, čo ale pokiaľ nemeníte väčší obnos peňazí, sa neoplatí, pretože miera výnosu nie je tak zaujímavá, čo je ale každého uváženie. Týmito špekuláciami bola stabilita koruny ohrozená, čo sa nakoniec ale nepotvrdilo, tak isto ako ani silné posilnenie kurzu CZK/EUR, z pôvodných 27 CZK/EUR sa kolíše na úrovni okolo 26,575 CZK/EUR³⁶, pričom experti očakávali možnú úroveň 25,0-25,5 CZK/EUR. V súvislosti s ukončením intervencií dochádza aj k nárastu úrokových sadzieb, pričom je prognózovaný ich ďalší stabilný rast, tak ako aj rast trhu práce a s tým spojený rast priemernej nominálnej mzdy. HDP by mal aj naďalej rásť tempom 2,8% , a inflácia by mala dosahovať na cieľ 2%, prípadne sa pohybovať v pásme.³⁷

NBS

Vývoj menovej politiky NBS a jej aktuálny stav je odlišný, a to hlavne z dôvodu účasti Slovenskej republiky v Eurozóne. NBS vlastne väčšinu svojej funkcionality v oblasti menovej politiky delegovala a preniesla na Európsku centrálnu banku (ďalej len **ECB**). Aj napriek účasti Slovenskej republiky v eurosystéme a delegovania menovej politiky na ECB, v Slovenskej histórii po rozdelení Československa vykonávala samostatne nezávislú menovú politiku, a to v rokoch 1993-1999. Následne sa začala éra synchronizácie a zbližovania štandardov menovej politiky NBS a ECB.

Podľa dostupných zdrojov, NBS rozdeľuje obdobia vývoja svojej menovej politiky nasledovne:

1. *„nezávislá menová politika (1993-1999)*
2. *implicitné inflačné cielenie (2000-2004)*
3. *inflačné cielenie v ERM II (2005-2008)*
4. *menová politika ECB od roku 2008 „*³⁸

V prvej fáze nadviazala NBS na riadenie menovej politiky po vzore Štátnej banky Československej, zameriavala sa primárne na menový vývoj pomocou peňažnej zásoby, kurz bol stanovený fixný, s fluktučným pásmom $\pm 0,5\%$, pričom „mal slúžiť ako nominálna kotva pre vývoj inflácie. Priame a nepriame menové nástroje tvorili: úverové limity (administratívna forma riadenia úverových aktivít bánk), operácie na voľnom trhu (OMO), povinné minimálne rezervy (PMR), diskontná sadzba, lombardná sadzba,

³⁶ www.cnb.cz, platné k 14.05.2017

³⁷ http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2017/2017_I/index.html

³⁸ Menová politika - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 29.04.2017].

zmenkové operácie a funkcia poslednej inštancie.³⁹ NBS sa v ďalších rokoch snažila priblížiť kvalitatívnemu riadeniu menovej politiky, a to zmiernením používania úverových limitov ako nástroja MP, a zintenzívňovaním používania operácií zabezpečených cennými papiermi, čím sa približovala k štandardným repo operáciám-OMO. Tieto snahy boli avšak narušené nestabilitou ekonomiky, ktoré snahy NBS vrátili na štartovaciu čiaru. NBS bola nútená v dôsledku zvyšujúceho sa fiškálneho a obchodného deficitu rozšíriť flukтуаčné pásmo najskôr na $\pm 5\%$, neskôr na $\pm 7\%$. V roku 1998 NBS zahájila režim flexibilného menového kurzu- floatingu, ktorý bol riadený, čo znamená že NBS v prípade potreby nakupovala alebo predávala slovenskú korunu podľa potreby udržania kurzu, a to až do roku 2005 kedy vstúpila do mechanizmu ERM II.

Obdobie implicitného inflačného cielenia znamenalo pre Slovenskú republiku a menovú politiku zblížovanie so štandardmi ECB, NBS definitívne prešla na **kvalitatívne riadenie** menovej politiky, a to hlavne prostredníctvom stanovenia úrokových sadzieb a prechodu k využívaniu trhových operácií na peňažných trhoch, čo spravilo monetárnu politiku omnoho flexibilnejšiu. Tieto štrukturálne zmeny v menovej politike potvrdila novela zákona z roku 2001 o NBS, kde hlavný cieľ – *udržiavanie menovej stability*- bol nahradený novým cieľom a to **udržiavanie cenovej stability**. Naďalej pokračovala modernizácia a štandardizácia menovo-politických nástrojov, banková rada sa zaviazala znižovať mieru PMR každoročne o 1 p.b., a hlavnými nástrojmi menovej politiky sa tak ako aj u ČNB stali 2T repo operácie, ktorých 2T repo sadzba sa rovnala štandardnej úrokovej sadzbe, prostredníctvom ktorej NBS riadila a dosahovala hlavný cieľ MP, cenovú stabilitu. Zásadnými sa stali taktiež úrokové sadzby jednoduchých sterilizačných obchodov- vklady a jednoduchých refinančných obchodov- úvery, pôžičky.⁴⁰ V roku 2003 Ministerstvo financií Slovenskej republiky v spolupráci s NBS prijali dokument „stratégia prijatia eura“, a po vstupe SR do Európskej únie v roku 2004 sa SR zaviazala spraviť všetko pre hladký priebeh prijatia spoločnej meny euro a to v rokoch 2008-2009.⁴¹

³⁹ 1993-1999 (nezávislá MP NBS) - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 29.04.2017].

⁴⁰ <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-nbs-do-roku-2009/2000-2004-implicitne-inflacne-cielenie>

⁴¹ <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-nbs-do-roku-2009/2005-2008-inflacne-cielenie-v-erm-ii>

EÚ a NBS

História spojitosti SR, ČR a EÚ (vtedy ešte Európskeho spoločenstva- ďalej len ES) sa začala už v roku 1991, kedy ešte ČSFR a ES podpísali *asociačnú dohodu*, ktorej predpokladom bol vstup ČSFR do ES, no zmluva nebola ratifikovaná pre rozdelenie ČSFR na ČR a SR v roku 1993. Následne SR samostatne 4. októbra 1995 podpísala asociačnú dohodu s ES, ktorej predpoklad bol taký, že SR sa stane členom ES. Prístupové jednania sa začali až v roku 1999, kedy už EÚ na Helsinskom summite rozhodla o začatí prístupových jednaní so SR. Pre SR sa začalo obdobie monitoringu, screeningu a zbližovania primárne *acquis communautaire*. Počas celého procesu monitoringu, kedy muselo byť vzájomne harmonizovaných 30. kapitol, bola SR zo všetkých 11-tich kandidátskych zemí približne na 6.tom mieste v úspešnosti a rýchlosti plnenia požiadaviek. V roku 2003 Európsky parlament schválil prijatie Slovenskej republiky ako člena EÚ, čo ale muselo byť „odsúhlasené“ aj občanmi Slovenskej republiky, prebehlo referendum o vstupe SR do EÚ, ktoré bolo úspešné, a následne bola ratifikovaná ***Zmluva o pristúpení k Európskej únii, a 1. mája 2004 sa Slovenská republika stala členom Európskej únie.***⁴² Pristúpenie k EÚ so sebou ale nieslo aj určitú mieru zodpovednosti za budúci vývoj v krajine - či už politický, ekonomický, právny alebo aj sociálny. Slovenská republika musela, v rámci menovej politiky a vývoja ekonomiky štátu, harmonizovať svoje doposiaľ používané menovo-politické nástroje tak, aby podporovala čo najrýchlejší a v prvom rade stabilný rast ekonomiky štátu. Roky 2005 až 2008 predstavovali pre SR obdobie inflačného cielenia v mechanizme ERM II. Slovenská republika sa podpisom *Zmluvy o pristúpení SR do EÚ* zaviazala prijať spoločnú menu euro, pričom ako som už písala, SR si dala za cieľ prijať spoločnú menu v rokoch 2008-2009.

Pre prijatie eura musela Slovenská republika spĺňať ***konvergenčné kritériá- tzv. maastrichtské***, ktoré znejú nasledovne:

1. ***„deficit štátneho rozpočtu nesmie presiahnuť 3% HDP***
2. ***štátny dlh nesmie presiahnuť 60% HDP***
3. ***členský štát si udržiava dlhodobú cenovú stabilitu a priemernú mieru inflácie vykazovanú v priebehu roka pred skúmaním, ktorá nepresahuje o viac ako 1,5 % mieru inflácie najviac troch členských štátov, ktoré dosiahli v oblasti cenovej stability najlepšie výsledky***

⁴² <https://euractiv.sk/fokus/slovenske-predsednictvo/slovensko-a-europska-unia/>

4. *v priebehu jedného roka pred preskúmaním nesmie prekročiť priemerná dlhodobá nominálna úroková sadzba daného členského štátu viac ako o dve percentá úrokovú sadzbu maximálne troch štátov, ktoré v oblasti cenovej stability dosiahli najlepšie výsledky*
5. *povolené fluktučné pásmo poskytnuté výmenným mechanizmom musí byť dodržiavané bez významnejších napätí najmenej dva roky pred preskúmaním*“⁴³

Tieto kritériá majú zabezpečiť jednotnú harmonizáciu vývoja ekonomík členských zemí pred vstupom do Eurozóny. „Prechod NBS na inflačné cielenie v roku **2005** znamenal okrem využívania úrokových sadzieb ako menovo-politického nástroja centrálnej banky orientáciu vo väčšej miere na formovanie inflačných očakávaní verejnosti ako ďalšieho nepriameho, ale silného nástroja ovplyvňujúceho vývoj inflácie. Priniesol tiež využívanie štvrtročného strednodobého predikčného modelu v prognostickom procese, prezentácia prvej strednodobej predikcie P2Q-2005 bola v apríli 2005.

V júli **2005** bol prijatý Národný plán zavedenia eura na Slovensku. Dňa 25. novembra 2005 vstúpila slovenská koruna do Mechanizmu výmenných kurzov ERM II, kde centrálna parita koruny voči euru bola stanovená na úrovni 1 euro = 38,4550 Sk, pričom mohla využívať štandardné fluktučné pásmo $\pm 15\%$ okolo centrálnej parity. Členstvo v ERM II a stanovená centrálna parita prispeli k stabilizácii kurzového vývoja slovenskej koruny a nominálnej konvergencii. Pri vstupe do ERM II sa Slovensko zaviazalo naďalej uskutočňovať zdravú fiškálnu politiku a podporovať taký vývoj miezd, ktorý bude v súlade s rastom produktivity.

V marci **2007** sa na žiadosť Slovenska s účinnosťou od 19. 3. revalvovala centrálna parita slovenskej koruny v ERM II na úroveň 1 euro = 35,4424 Sk.

V máji **2008** Konvergenčná správa Európskej komisie konštatovala, že Slovensko spĺňa kritériá na prijatie eura a centrálna parita slovenskej koruny v ERM II revalvovala o 17,6472 %, nová bola stanovená na úrovni 1 euro = 30,1260 Sk. V júni zasadnutie Rady EÚ pre ekonomické a finančné otázky (ECOFIN) odporučilo vstup SR do eurozóny k 1. januáru 2009 a neskôr Rada Európskej únie definitívne potvrdila prijatie SR do eurozóny. V júli Rada Európskej únie na úrovni ministrov financií členských štátov Európskej únie (ECOFIN) stanovila neodvolateľný prepočítavací koeficient medzi eurom a slovenskou korunou (konverzný kurz) na úrovni 1 € = 30,1260 Sk.

Slovenská republika sa dňom 1. januára 2009 stala v poradí 16. krajinou eurozóny.“⁴⁴

⁴³ Konvergenčné kritériá | Hospodárska politika / euro | Politiky EÚ | Euro Encyklopédia | Europskaunia. *Europskaunia* [online].

ECB a NBS

Vstupom do EÚ NBS ponechala výkon menovej politiky na ECB, ktorej hlavným cieľom je *udržiavanie cenovej stability*, čoho dosahuje pomocou *dvojpilierového systému*.. „ECB v záujme udržania cenovej stability sleduje, ako sa vyvíja *objem peňazí v ekonomike, nazývaný M3 (tzn. vklady a obeživo)* a aký je *výhľad makroekonomického vývoja a jeho vplyv na infláciu*.“⁴⁵

Dôležitou súčasťou spoločnej menovej politiky ECB a CB členského štátu je prognózovanie budúceho vývoja ekonomiky, a to hlavne z dôvodu zabezpečovania bezproblémového vývoja spoločných politík. ECB si zakladá hlavne na *formovaní očakávaní spotrebiteľa*, čo je veľmi efektívny „nástroj“ pre usmerňovanie vývoja ekonomiky. Tak ako aj ČNB alebo NBS majú svoje riadiace orgány, pre ECB je týmto orgánom Rada guvernérov ECB, ktorá rozhoduje o menovo-politickom vývoji. V súvislosti so SR, Guvernér NBS sa spolupodieľa na týchto rozhodnutiach a disponuje jedným hlasom v Rade guvernérov ECB. Účasť v Eurosysteme zároveň znamená aj to, že jediným zdrojom menovej báze (obeživo + rezervy) pre NBS je ECB, čo samo o sebe značí veľmi silnú závislosť NBS na ECB. Stránky NBS uvádzajú nasledujúce *kanály, prostredníctvom ktorých menová politika centrálnej banky ovplyvňuje vývoj národohospodárskych agregátov a tie ďalej zabezpečujú dosahovanie vopred prognózovaných a stanovených konečných cieľov*. Jedná sa konkrétne o kanál *úrokový, úverový, výmenný a kanál bohatstva*. Tieto kanály využíva tak isto aj ČNB, podľa potreby vyberá najvhodnejší, no najčastejšie používaným je kanál úrokový, keďže hlavným menovo-politickým nástrojom pre ČNB aj ECB- teda NBS sú úrokové sadzby.

⁴⁴ 2005-2008 (inflačné ciele v podmienkach ERM II) - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 30.04.2017].

⁴⁵ Menová politika ECB (od roku 2009) - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 30.04.2017].

Tabuľka 3- Ilustrácia transmisného mechanizmu od úrokových mier do cien.

Zdroj : NBS(ECB)⁴⁶

NBS taktiež publikuje prognózy budúceho ekonomického vývoja, ktoré spracúva v spolupráci s ECB, v rámci jedného predikčného procesu. Podľa strednodobej predikcie z roku 2013 došlo v 3.Q tak ako aj u ČR k poklesu inflácie, v dôsledku poklesu cien vo všeobecnosti, bol predpoklad poklesu cien energií a spotrebiteľských cien. Rast produktu by mal byť podporený rovnako ako u ČR zahraničným dopytom a čerpaním prostriedkov z eurofondov, rizikami pre vývoj inflácie sú technické predpoklady. Prognózovaný bol aj rast cien ropy z roku 2014 na rok 2015, ktoré by infláciu vytlačili do vyšších hodnôt, no rizikom opačného efektu na infláciu je zníženie DPH z roku 2015 *podľa zák. č. 268/2015 Z.z., ktorý dopĺňa zákon č.222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty, v znení neskorších predpisov*. Podľa tohto zákona s platnosťou od 1.1.2016 dochádza k zníženiu sadzby DPH z 20% na 10%, na vybrané, zákonom stanovené výrobky.⁴⁷ Keďže SR je členom eurozóny, podlieha v menovej politike rozhodnutiam z centra – z ECB. Eurozónu, tak ako aj samotnú Českú republiku, trápilo nízko-inflačné prostredie, v sprievode so slabým hospodárskym rastom. ECB potrebovala oživiť ekonomiku eurozóny, pričom úrokové sadzby boli nastavené na technickú nulu – **0,05%**. Keďže pomocou štandardného menovo-politického nástroja nepredišla ECB deflácií, bola potreba použiť razantnejší nástroj, ktorým sa stalo **kvantitatívne uvoľňovanie**. Tento proces spočíval v nákupe štátnych dlhopisov

⁴⁶ Menová politika ECB (od roku 2009) - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 07.05.2017].

⁴⁷ <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/strednodoba-predikcia/strednodoba-predikcia-2013>

členských zemí, so splatnosťou 2 - 30 rokov.⁴⁸ Tento krok mal zabezpečiť tzv. napumpovanie peňazí do ekonomiky, čo by zabránilo pokračovaniu deflačných tlakov. Slovenská ekonomika v ďalších rokoch pokračovala vo vývoji podobnom roku 2013, podliehala deflácií, rast HDP, ale nie markantný. Podľa strednodobej predikcie z roku 2016 sa do ďalších rokov predpokladá oživenie ekonomického rastu a taktiež zvýšenie cenovej hladiny vďaka zahraničnému dopytu, a vďaka investorovi v automobilovom priemysle, ktorý by mal vytvoriť nové pracovné miesta a podporiť ekonomický rast.⁴⁹

Zhrnutie

Je evidentné, že ČNB má vo výkone menovej politiky viacej možností, a hlavne väčšiu autonómiu, nemusí prijímať rozhodnutia ECB, keďže sa nezúčastňuje eurosystému, len Európskeho systému centrálnych bánk. V roku 2013 zakročila proti deflačným tlakom a použila neštandardný nástroj menovej politiky, devízové intervencie, ktoré podľa dostupných dát a prognóz, no taktiež reálnych ukazovateľov pomohli naštartovať českú ekonomiku, dokonca nad úroveň eurozóny. Toto môže byť jeden z faktorov pre porovnanie účinnosti menových politík, a efektivity vybraného nástroja menovej politiky, SR aj napriek kvantitatívne uvoľňovaniu ECB v strednodobom horizonte nedosahovala tak stabilnú infláciu, no ani výkonnosť ekonomiky. Politici Slovenskej republiky majú tendenciu pripisovať tieto strnulosti k výkonnosti automobilového priemyslu na Slovensku, no samotná NBS prehlásila, že predpokladá ekonomický rast v nadväznosti na príchod nového investora práve v automobilovom priemysle. Keď sa zameriame na dopady intervencií a ich ukončenie pre českú ekonomiku, jednoznačne sa jednalo o účinné a včasné zakročenie, ktoré vyvolalo taktiež mnoho protichodných názorov, ale sami vidíme na faktoch, že to malo svoje opodstatnenie, čo je nespochybniteľné. Na bežného spotrebiteľa ukončenie intervencií vplyva skrz finančný trh, teda pokiaľ by ste si chceli zažiadať o hypotéku na bývanie, a kúpiť nehnuteľnosť, momentálne nie je najlepší čas, úrokové sadzby vzrástli, znížilo sa percento poskytovaných prostriedkov na kúpu nehnuteľnosti, teda neposkytujú sa už 100% krytie, ale len krytie okolo 80%. Mimo toho, vzrástli ceny nehnuteľností, tento rast tržných cien je ale pozorovateľný už dlhšiu dobu, a má súvis aj so snahou ČNB o dosiahnutie vyššej inflácie.

⁴⁸ <https://europskenoviny.sk/2015/01/26/kvantitativne-uvolnovanie-v-podani-ecb-je-na-svete-ake-bude-mat-dopady/>

⁴⁹ <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/strednodoba-predikcia/strednodoba-predikcia-2016>

2.1.1. Transmisný mechanizmus

Transmisný mechanizmus pôsobí na rovnováhu na trhu peňazí. Peniaze úzko súvisia s centrálnym bankovníctvom, či už ako uchovávateľ hodnoty, prostriedok zmeny, no hlavne v prípade hotovosti ako aktívum s vysokou likviditou. Transmisný mechanizmus je v podstate súborom operácií ekonomických subjektov, na základe ktorých sa na trhu peňazí ustáli rovnováha. Túto rovnováhu ale najskôr musí niečo a niekto narušiť. Ďalej, ako som už spomínala, nasledujúce tržné operácie vykonávajú určité subjekty, konkrétne spotrebiteľia, ktorí vytvárajú dopyt po peniazoch. V mojom prípade je narušiteľom centrálna banka štátu, ktorá použije jeden zo svojich nástrojov, a nakúpi dlhopisy od komerčnej banky. Centrálna banka diktuje ponuku peňazí v štáte, ktorá je exogénna, pevne daná.

Pokiaľ centrálna banka vykoná tento krok, laicky povedané „pustí do obehu peniaze“. Čo sa udeje na trhu? Holman toto popisuje ako stav, na ktorý je potreba sa pozrieť ako spotrebiteľ, do rúk sa nám dostane viac peňazí ako potrebujeme, čo teraz? Začneme sa týchto prebytočných tzv. peňažných zostatkov zbavovať, pričom uvažujeme trhy s inými, menej likvidnými, no viac výnosnými aktívami. Prebytočné peňažné zostatky investujeme do dlhopisov alebo akcií. Väčší dopyt po dlhopisoch a akciách vyvolá nárast v ich tržných cenách, čo má za následok pokles miery výnosu- nastáva všeobecný pokles úrokových mier. Tento pokles jednak pôsobí na zvýšenie investícií a spotreby, no v malej otvorenej ekonomike (ktorou sú aj Česká a Slovenská republika) spôsobí pokles úrokových mier odliv kapitálu, teda zvýšenie čistého vývozu kapitálu, čo povedie k nominálnej deprecii domácej meny a tá spôsobí zvýšenie čistého vývozu tovarov a služieb. Tieto faktory ovplyvňujú plánované- agregátne výdaje štátu, ktoré pôsobia na domáci produkt, v našom prípade ho zväčšujú. Pri väčšom produkte potrebujú ľudia držať viacej peňažných zostatkov, čo má za následok opätovné zvýšenie úrokovej miery. Tento jav je spôsobený hlavne spomínaným zvýšením agregátnych výdajov, ktoré znamenajú aj rast cien a miezd. Toto je hlavným „kameňom úrazu“ zvyšovania peňažnej zásoby, respektíve „pumpovania“ peňazí do ekonomiky. Je potrebné rozlišovať krátkodobé a dlhodobé účinky menovej politiky. V krátkom období síce rast objemu peňazí v obehu spôsobuje ekonomický rast- rast produktu, investícií, pokles nezamestnanosti, no dlhodobo majú následky charakter neutrálnej. Neutrálnej v zmysle, že aj napriek dodatočným peniazom v ekonomike, sa v horizonte dajme tomu 12-tich mesiacov ich účinky vytratia, jediné čo ostane, je vyššia cenová hladina, ktorej

zvýšenie spôsobí, že reálny produkt sa nezmenil, koruna reálne nedepreciovala. Všetko čo centrálna banka svojimi krokmi ovplyvnila, je nominálna peňažná zásoba.⁵⁰

Zhrnutie

Transmisný mechanizmus je teda mechanizmus prostredníctvom ktorého dochádza ku stabilizácii trhu peňazí, tak aby bola docielená rovnováha. Tento mechanizmus môže nadobúdať rôzne podoby, podľa typu použitého nástroja menovej politiky – menový, úverový prípadne úrokový. V prípade transmisných mechanizmov sa teda nedá nájsť veľa odlišností, hlavne pokiaľ ide o aplikovanie na takmer totožné malé otvorené ekonomiky Českej a Slovenskej republiky. Jediný rozdiel je v riadení menovej politiky na Slovensku, pretože je stanovená ECB, to znamená, že v tomto prípade ide o centrálnu nariadenie výkonu funkcie, naopak Česká republika má zatiaľ väčšiu voľnosť, na centrálnom riadení eurosystému sa podieľa dobrovoľne a nie je nutné aby aplikovala menovo - politické rozhodnutia na základe nariadení ECB.

2.2. Výkon dohľadu a regulácie

Jedná sa o neodmysliteľnú činnosť centrálnych bánk, ktorá spočíva v stanovovaní pravidiel a riadení finančných trhov, bankového sektoru, poisťovníctva, penzijných fondov a kapitálového trhu, rovnako v ČR aj SR. Funkcia dohľadu a regulácie vyplýva už z dvojstupňového systému, na báze ktorého funguje väčšina tržných ekonomík, ako som už spomenula v kapitole 1.1. teoretickej časti- Historický vývoj bankovníctva. Dvojstupňový systém znamená nadradenosť stupňa prvého nad stupňom druhým, pričom základom je tvorba a aplikovanie podmieňujúcich pravidiel, ktorými sú aj regulácie tvorené centrom a ich následné delegovanie a aplikovanie na podriadený stupeň. V nasledujúcich podkapitolách popíšem výkon dohľadu a regulácie, a uvediem konkrétny príklad porušenia podmienok a pravidiel subjektom finančného trhu, kde sa zameriam na popis charakteru porušenia a popis následných krokov vykonaných zo strany CB ako hlavného regulátora.

⁵⁰ HOLMAN, 2010, s.88

ČNB

Činnosť ČNB v oblasti regulácie a dohľadu upravuje §1 odst. 1.) zák. č. 6/1993 Sb., o Českej národnej banke, ktorý ustanovuje Českú národnú banku ako orgán vykonávajúci dohľad nad finančným trhom v Českej republike.

Zabezpečuje stabilitu a dohľad nad:

1. *bankovým sektorom,*
2. *družstevnými záložňami,*
3. *kapitálovým trhom,*
4. *poisťovníctvom, penzijnými spoločnosťami a ich fondmi,*
5. *zmenárňami a inštitúciami vykonávajúcimi platobný styk.*

Stanovuje pravidlá, prostredníctvom ktorých reguluje, vykonáva dohľad a prípadne postihuje nedodržiavanie stanovených pravidiel.⁵¹ ČNB je hlavným orgánom dohľadu nad finančným trhom, v oblasti bankového trhu ***spolupracuje s Ministerstvom financií a ďalším finančným arbitrom.*** Na medzinárodnej úrovni spolupracuje s európskymi organizáciami pôsobiacimi v oblasti dohľadu a regulácie pre zbližovanie a dosahovanie jednotného vývoja finančných trhov. Na európskej úrovni sa jedná najmä o spoluprácu s ESMA (kapitálové trhy), EBA (bankový sektor), EIOPA (poisťovne a penzijné fondy) a ESRB (makroobozretnostná politika). Na medzinárodnej úrovni sa jedná o organizácie IOSCO (kapitálové trhy), IAIS (poisťovníctvo) a IOPS (penzijné fondy).⁵² Je súčasťou Európskeho systému dohľadu nad finančnými trhmi a aktívne spolupracuje s Európskou radou pre systémové riziká a európskymi orgánmi dohľadu.

Príklady dohľadu a regulácie

Komerčná Banka

Ako príklad výkonu dohľadu a regulácie na území Českej republiky uvediem zásah ČNB ako správneho orgánu voči Komerčnej banke, a.s.. Jedná sa o **príkaz uhradiť pokutu vo výške 400.000,-Kč**. Vo výkone činnosti pochybili viaceré pobočky po celej Českej republike, a to konkrétne vo veciach :

1. ***zamestnanci pobočiek KB nevykonávali kontrolu tuzemských bankoviek pred vrátením do obehu tak ako im stanovujú štandardy, konkrétne v rámci ručnej***

⁵¹ http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/index.html

⁵² http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/mezinarodni_aktivity/

kontroly tuzemských bankoviek nebola prekontrolovaná lícová strana bankovky,

- 2. nezabezpečovala efektívny systém kontroly, v dôsledku čoho dochádzalo k sústavnému porušovaniu štandardov stanovujúcich jasné postupy pre kontrolu tuzemských bankoviek pred vrátením do obehu*
- 3. odmietnutie vymeniť bežnou činnosťou poškodené tuzemské bankovky za nové, nepoškodené*

Komerčná banka bola vopred oboznámená s kontrolou ČNB ako správneho orgánu, ktorá konala na základe zákona č. 6/1993 Sb., o Českej národnej banke, v znení neskorších predpisov. Kontrola bola prevedená na celkom 8-mich pobočkách, z ktorých 1 pobočka vykonala kontrolu bankoviek podľa štandardov. Pre spracovanie bankoviek je za potreby ich buď prekontrolovať manuálne a to prehliadnutím obojstranne, alebo ich vložiť do stroju pre spracovanie bankoviek. Bolo zistené, že zariadenie Ntegra Fitness pre strojové spracovanie bankoviek na pobočkách nebolo funkčné podľa certifikácie požadovanej ČNB, a pracovníci pobočiek nemali potrebný aktualizovaný Manuál pre prácu so strojom, čo znamená že ho nemohli používať správne. Počas kontroly bolo zistené, že stroje dostupné na pobočkách neboli nastavené správne, čo vyústilo v strojové vyradenie všetkých bankoviek vložených pre kontrolu. Pracovníci pobočiek stroje prestali z týchto dôvodov používať. Kontrolný pracovník správneho orgánu dal každému pokladníkovi z 8-mich kontrolovaných pobočiek balík bankoviek- v balíku sa nachádzali bankovky, ktoré bolo potrebné vyradiť- na manuálne prekontrolovanie, pracovníci 7-mich pobočiek pochybili, rozdelili bankovky na kôpky s rovnakými nominálnymi hodnotami, vložili do trezoru, a v prípade potrebnosti uvedenia ich do obehu ich z trezoru len vyberú a vložia do stroja na prepočítanie. Pracovník jedinej pobočky v Hodoníne našiel bankovky nevhodné na vrátenie späť do obehu. V konečnom dôsledku, správny orgán zistil pri kontrole pochybenie, ktoré pretrvávalo, a z toho dôvodu bol subjektu Komerčná banka, a.s. uložený príkaz k úhrade pokuty vo výške 400.000,-Kč. Pri stanovovaní výšky pokuty správny orgán bral v úvahu, že účastník riadenia sa pri výkone svojej činnosti dopustil *troch správnych deliktov*, čo bol rozhodujúci faktor pre udelenie prísnejších sankcií. Účastníkovi správneho riadenia bola súdom stanovená aj povinnosť niesť náklady súdneho riadenia. Správny orgán konal na základe *zákonom č. 6/1993 Sb. o Českej národnej banke*, v znení neskorších predpisov

a na základe *zákona č.136/2011 Sb. o obehu bankoviek a mincí a o zmene zák. č. 6/1993 Sb., o České národní banke*, v znení neskorších predpisov.⁵³

Zrušenie licencie

Nemusí sa ale vždy jednať o negatívnu činnosť subjektov finančného trhu. ČNB má v rámci oblasti dohľadu na starosti aj udeľovanie a s tým súvisiace rušenie licencií pre subjekty podnikajúce v oblasti poskytovania finančného a poisťovacieho poradenstva.

V tomto prípade obdržala ČNB žiadosť o zrušenie licencie člena spoločnosti zastupujúcej finančných sprostredkovateľov so sídlom v Ostrave, v spise nie je uvedené protiprávne jednanie subjektu, preto v tomto prípade predpokladám, že ide o žiadosť zrušenia licencie z dôvodu dobrovoľného opustenia odvetvia finančného poradenstva.⁵⁴

ČNB bola oprávnená konať na základe nasledujúcich zákonov:

1. *„zákon č.6/1993 Sb., o České národní banke, v znení neskorších predpisov, ako orgán dohľadu nad finančným trhom,*
2. *zákon č.15/1998 Sb.,o dohľade v oblasti kapitálového trhu a o zmene a doplnení ďalších zákonov, v znení neskorších predpisov, ako orgán dohľadu nad kapitálovým trhom,*
3. *zákon č.256/2004 Sb., podnikaní na kapitálovom trhu, v znení neskorších predpisov,*
4. *zákon č.427/2011 Sb., o doplnkovom penzijnom sporení, v znení neskorších predpisov,*
5. *zákon č.426/2011 Sb., o dôchodkovom sporení, v znení neskorších predpisov.*⁵⁵

NBS

Národná banka Slovenska je podľa zákona č. 747/2004 Z.z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení v znení neskorších predpisov, subjektom zodpovedným za výkon dohľadu a regulácie finančného trhu, dohľadu na makroúrovni v rámci obozretnosti a dohľadu v oblasti ochrany finančných spotrebiteľov. Činnosť NBS v oblasti dohľadu a regulácie je totožná s činnosťou ČNB, t.j. stanovuje pravidlá,

⁵³ Dohled a regulace nad finančním trhem. Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017]. Příkaz, sp. zn. Sp/2017/42/573.

⁵⁴ Dohled a regulace nad finančním trhem. Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017] Rozhodnutí, Sp. zn.: S-Sp-2017/00194/CNB/571.

⁵⁵ Dohled a regulace nad finančním trhem. Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017] Rozhodnutí, Sp. zn.: S-Sp-2017/00194/CNB/571.

reguluje a usmerňuje podnikanie a prevádzkovanie činnosti. NBS uvádza výkon dohľadu nad inštitúciami pôsobiacimi na finančnom trhu v nasledujúcich 5-tich odboroch-

1. „odbor dohľadu nad bankovníctvom a platobnými službami,
2. odbor dohľadu nad trhom cenných papierov, poisťovníctvom a dôchodkovým sporením,
3. odbor regulácie,
4. odbor politiky obozretnosti na makroúrovni
5. odbor ochrany finančných spotrebiteľov.“⁵⁶

Útvar dohľadu nad finančným trhom je nezávislý, nestranný a samostatný, a pri výkone činnosti spolupracuje so zahraničnými organizáciami. NBS spolupracuje v rámci Jednotného mechanizmu dohľadu (JMD) s ECB. „Výkon dohľadu nad tzv. významnými bankami je koordinovaný a vykonávaný Spoločnými dohľadovými tímami ECB, ktorých členmi sú aj zamestnanci NBS. Dohľad nad tzv. menej významnými bankami je naďalej vykonávaný dohľadom NBS za spolupráce s ECB.“⁵⁷

Na európskej úrovni sa jedná o spoluprácu s ESMA (kapitálové trhy), EBA (bankový sektor), EIOPA (poisťovne a penzijné fondy) a ESRB (makroobozretnostná politika). Na medzinárodnej úrovni sa jedná o organizácie IOSCO (kapitálové trhy), IAIS (poisťovníctvo) a IOPS (penzijné fondy). Organizácie na európskej úrovni fungujú pod záštitou Európskeho systému finančného dohľadu (ďalej len ESFS), ktorého cieľom je posilniť spoluprácu oblasti dohľadu a regulácie finančných trhov na európskej úrovni a napomáhať k dosahovaniu cenovej stability.⁵⁸ Od vstupu SR do Eurozóny nastali tak ako u menovej politiky, tak aj u oblasti dohľadu a regulácie nad finančnými trhmi určité zmeny v systéme riadenia tejto oblasti. Každá členská zem eurozóny sa totiž musí automaticky stať členom *jednotného mechanizmu dohľadu*, pod záštitou ECB. Nečlenské zeme eurozóny, no členské zeme EÚ môžu naviazať tzv. *úzku spoluprácu* s ECB, a to dobrovoľne. Úlohou ECB je stanovovať jednotný prístup, harmonizovať opatrenia a zabezpečovať konzistentné uplatňovanie, so snahou zväčšiť dôveryhodnosť centrálného bankovníctva a tým zvýšiť jeho odolnosť. Právomoci ECB v rámci JMD sa

⁵⁶ HLAVNÉ ČINNOSTI NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA PRI VÝKONE DOHĽADU NAD FINANČNÝM TRHOM, www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 29.04.2017].

⁵⁷ HLAVNÉ ČINNOSTI NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA PRI VÝKONE DOHĽADU NAD FINANČNÝM TRHOM, www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 29.04.2017].

⁵⁸ <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/dohlad/dohlad-eu/europsky-system-financneho-dohladu>

vzťahujú na výkon hodnotení, vedenie vyšetrovaní, udeľovanie alebo dooberanie bankových licencií a zabezpečovanie dodržiavania pravidiel EÚ.⁵⁹

V rámci dohľadu nad finančným trhom NBS:

1. „vedie konania, udeľuje povolenia, licencie, súhlasy, predchádzajúce súhlasy, ukladá sankcie a opatrenia na nápravu, vydáva iné rozhodnutia, stanoviská, metodické usmernenia a odporúčania,
2. vykonáva dohľad na mieste a dohľad na diaľku,
3. identifikuje, sleduje a posudzuje riziká,
4. vykonáva ochranu finančných spotrebiteľov,
5. vykonáva úlohy činnosti a oprávnenia v rámci JMD.“⁶⁰

„ECB vykonáva priamy dohľad nad 125 významnými bankami zúčastnených krajín, ktoré držia takmer 82 % všetkých bankových aktív v eurozóne.“⁶¹

VÚB banka

V tejto kauze VÚB banka zamedzila svojim klientom prístup do služby internet banking, aj napriek riadnemu zaplateniu, až pokým neschvália nové verejné obchodné podmienky (VOP). Kauza doposiaľ vyriešená nie je, a zaoberá sa ňou Asociácia bankových klientov (ďalej len ASBK), ktorá rieši podnety od finančných spotrebiteľov, v prípade relevantnosti sa púšťa s bankami do súdnych konaní a usiluje o odstránenie nekalých praktík vo finančnom sektore na Slovensku. Vyjadrenie ASBK k tejto kauze je, že banka jednoznačne neprávom a neprávne obmedzuje svojich klientov, a zamedzuje im využívanie zakúpených a riadne zaplatených produktov v plnom rozsahu.⁶²

Prima banka

Prima banka je bývalou Dexia bankou pôsobiacou na Slovenskom trhu finančných služieb. V tejto kauze sa jedná o **jednostranné zvýšenie úrokovej sadzby z dôvodu zvýšenej rizikovosti klienta**. Dotknuté strany sú súčasní klienti Prima banky, ktorí uzatvorili hypotekárne úvery s Dexia bankou, prípadne schválili dodatok, a bývalí klienti Prima banky, ktorí si vybrali možnosť prerušiť existujúce úverové zmluvy z dôvodu jednostranného navýšenia. Tak ako aj v predchádzajúcom prípade, dotknuté strany kvázi zastupuje a dohliada ASBK, a na základe podnetov klientov vstúpili do

⁵⁹ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.sk.html>

⁶⁰ HLAVNÉ ČINNOSTI NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA PRI VÝKONE DOHĽADU NAD FINANČNÝM TRHOM, www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 29.04.2017].

⁶¹ Jednotný mechanizmus dohľadu. [online].

⁶² <http://www.asbk.sk/vub-banka-a-obmedzenie-pr%C3%ADstupu-do-internet-bankingu/>

celého konania ako vedľajšia strana, hlavnými stranami sú ale NBS a Prima banka. Prima banka vyzvala svojich klientov, s ktorými mala uzavreté hypotekárne úverové zmluvy, pred uplynutím fixácie na podpísanie nových zmluvných podmienok, ktorých súčasťou bola fixácia na 3 alebo 5 rokov, pričom ale s markantne vyššou úrokovou sadzbou, aká by klientov čakala po uplynutí pôvodnej doby fixácie podľa pôvodných zmluvných podmienok. Dôvodom pre ďalšiu fixáciu vyššej úrokovej sadzby mala byť rizikovosť, to znamená, že pokiaľ klient neschválil tieto podmienky, bola mu stanovená už spomínaná vyššia úroková sadzba z dôvodu rizikovosti. Celý prípad vyvrcholil v súdne konanie, kedy NBS potvrdila nepriehľadné konanie Prima banky.⁶³ „Banka sa pritom odvoláva na ustanovenie zmluvy, ktoré tvrdí, že banka môže jednostranne zmeniť úrokovú sadzbu ak sa zmení miera rizika klienta predovšetkým podľa rizikovej váhy stanovenej pravidlami Národnej Banky Slovenska. Národná Banka Slovenska pritom viac krát potvrdila, že bankám nestanovila žiadne pravidlá pre posudzovanie rizikovej váhy klientov.“⁶⁴

Zhrnutie

V oblasti dohľadu a regulácie je hlavný rozdiel spôsobený znova členstvom SR v eurozóne, a teda aj v eurosystéme. Dohľad a regulácia na Slovensku je riadená *jednotným mechanizmom dohľadu*, alebo aj *single supervisory mechanism*. Česká republika sa na tomto mechanizme podieľa dobrovoľne, keďže je povinný len pre členské zeme eurozóny. Hlavným dôvodom existencie tohto mechanizmu je zjednotiť pravidlá a následný dohľad bankového sektoru na úrovni eurozóny, pričom tento mechanizmus má zaniknúť keď všetky členské zeme Európskej únie prijmú euro, takže sa aktívnym členom s právnou záväznosťou implementovať nariadenia stane aj Česká republika. V súčasnosti nachádzam rozdiel v orgánoch zodpovedných za dohľad nad bankovým sektorom, kde ČNB spolupracuje s MF ČR a ďalším finančným arbitrom pričom u NBS spolupráca tohto typu zistená nebola.

2.2.1 Nahlasovanie porušení- WHISTLEBLOWING

Dôležitý je v politike dohľadu a regulácií aj spôsob, akým sa na nej môže podieľať občan. Akým spôsobom nahlásiť porušenie, podať podnet na spôsobilé orgány. Pre vysvetlenie aké kroky podniknúť je tu podkapitola whistleblowingu, teda nahlasovania porušení, ktorú majú ako ČNB tak aj NBS uvedené na svojich webových stránkach,

⁶³ <http://www.asbk.sk/prima-banka-a-jednostranne-zvysenie-urokovej-sadzby-z-dovodu-vacsej-miery-rizika-klienta/>

⁶⁴ Prima banka a jednostranné zvýšenie úrokovej sadzby z dôvodu väčšej miery rizika klienta - asbk.sk. asbk.sk [online]. Copyright ©2014 Asociácia bankových klientov [cit. 01.05.2017].

s príslušnými elektronickými formulármi a krokmi, ktoré je potreba podstúpiť. „*V Českej republike spadajú pod kompetencie ČNB porušenia nahlásené v súvislosti so zákonom č. 21/1992 Sb., o bankách, zák. č. 87/1995 Sb., o sporiteľniach a úverových družstvách*

zák. č. 256/2004 Sb., o podnikaní na kapitálovom trhu, v znení neskorších predpisov, a v súvislosti s *právnymi predpismi EÚ*⁶⁵, ktoré upravujú danú problematiku.

„*V Slovenskej republike upravuje oblasť dohľadu zákon č. 747/2004 Sb., o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*“⁶⁶ O whistleblowing sa jedná, pokiaľ nahlasujúca osoba spolupracuje s porušovateľom zvnútra, t.j. buď ako zamestnanec, alebo spolupracovník v určitej činnosti (môžeme napr. využívať služby určitej inštitúcie, organizácie). O oprávnené nahlásenie sa jedná, pokiaľ nahlasovaný subjekt koná proti zmluvným podmienkam, a proti všeobecne platným podmienkam výkonu činnosti či iným štandardom.

V prípade nahlásenia whistleblowingu je potrebné uviesť nasledujúce informácie, ktoré sú totožné u NBS aj ČNB:

1. *nahlasujúca osoba*- môže sa podávať anonymne ale aj neanonymne, prostredníctvom osobitého, oddeleného komunikačného kanálu,
2. *čo je nahlasované/charakter porušenia*- potreba opísať a odôvodniť kroky nahlasovateľa a inštitúcie obvinenej z porušenia
3. *porušovateľ*- na koho je podávaná sťažnosť, konkrétna osoba/inštitúcia.

Je potrebné rozlišovať medzi oznamovaním porušenia obozretnosti, a sťažnosťou jednotlivca na konkrétne postupy, a to z dôvodu odlišnosti útvarov zaoberajúcich sa danou problematikou, a taktiež pre zvolenie adekvátneho komunikačného kanála. Komunikačný kanál je spôsob predania informácií o porušení od nahlasovateľa smerom k riešiteľovi. Centrálné banky majú povinnosť zabezpečiť maximálnu ochranu osobných údajov, čo sa týka hlavne zabezpečenia komunikačných kanálov.⁶⁷

⁶⁵ Oznamování porušení (Whistleblowing) - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.05.2017].

⁶⁶ Nahlasovanie porušení (Whistleblowing) - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 01.05.2017].

⁶⁷ <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/dohlad/nahlasovanie-porusen-whistleblowing>

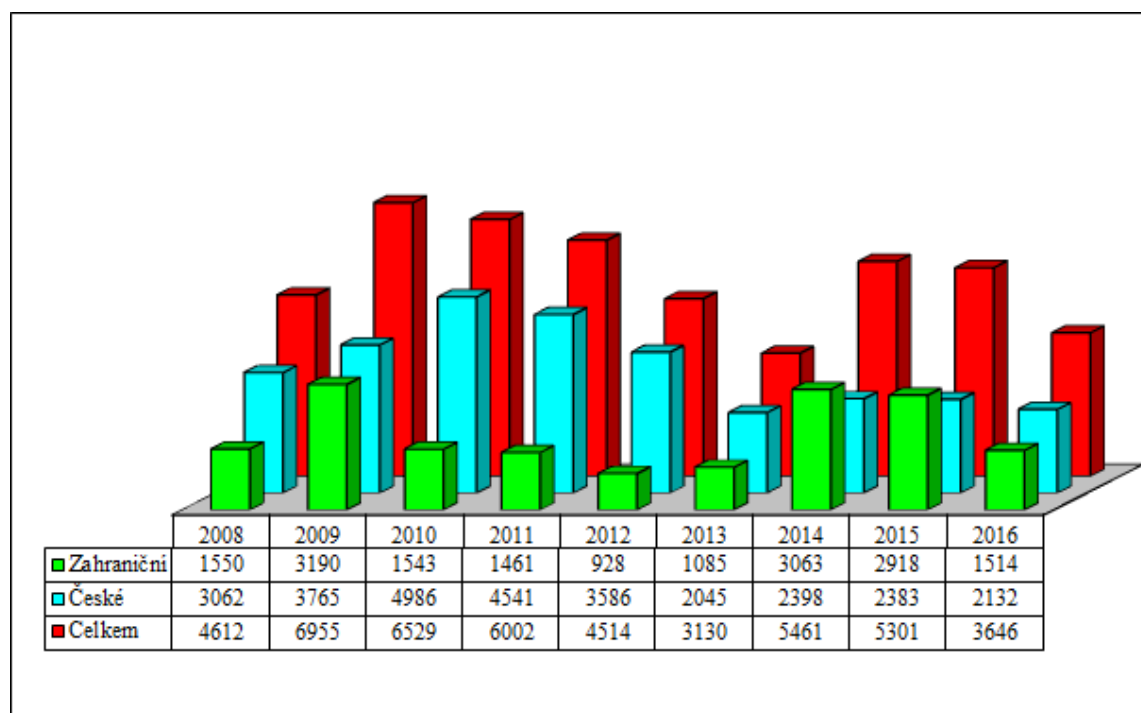
2.3. Emisná činnosť

Jedna zo základných funkcií centrálnych bánk, ktorá je ale diametrálne odlišná u ČNB a NBS. Hlavným dôvodom odlišnosti systému emitovania bankoviek je účasť Slovenska v eurozóne, a jednotná mena euro.

ČNB

Emisnú činnosť môže v Českej republike vykonávať ČNB na základe zákona č. 6/1993, o Českej národnej banke, v znení neskorších predpisov. Zodpovedá za stabilný vývoj peňažného obehu, má výhradné právo emitovať bankovky a mince a aj historické zberateľské mince. Sťahuje nevhodné a opotrebované bankovky a mince z obehu. Podieľa sa na technickom vývoji mechanizmov na ochranu platidiel a na umeleckom vývoji designu.⁶⁸

Graf 2. Vývoj počtu zadržaných falzifikátov v rokoch 2008-2016

Zdroj: „www.cnb.cz“⁶⁹

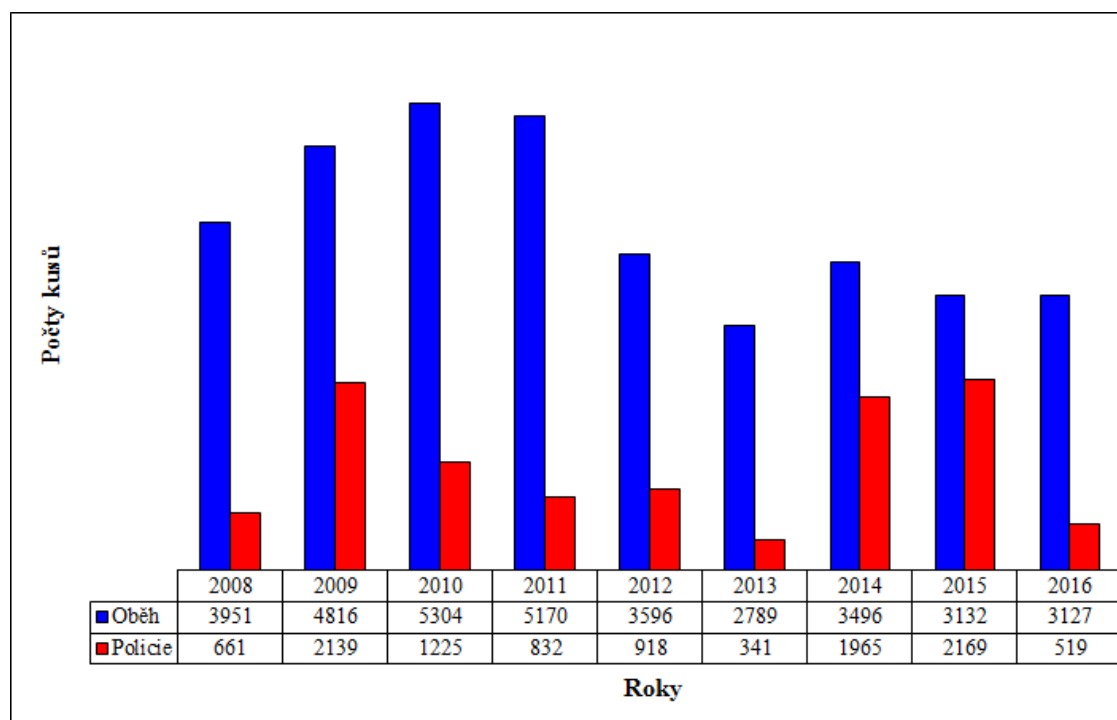
Z grafu môžeme vyčítať, že po roku 2008, kedy sa začala finančná kríza sa začal počet falzifikátov rapídne zvyšovať, hlavne sa jednalo o zahraničné falzifikáty ktorých počet sa zvýšil na dvojnásobok. Tento nárast môžeme prisudzovať finančnej kríze, kedy

⁶⁸ <http://www.cnb.cz/cs/platidla/>

⁶⁹ Počty zadržaných padělků v letech 2008 – 2016 - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.05.2017].

subjekty možno očakávali menšie kontroly na finančnom trhu, pre zaneprázdnenosť krízou, a využívali rozhodenosť finančného systému.

Graf 3. Vývoj počtu falzifikátov zadržaných v obehu alebo políciou.

Zdroj: www.cnb.cz⁷⁰

Toto tvrdenie v podstate potvrdzuje aj Graf. 2 zobrazujúci vývoj počtu falzifikátov, ktoré boli zadržané buď z obehu alebo políciou. Po roku 2008 stúpala ako trestná činnosť falzifikovania, tak aj „prirodzené“ množstvo falzifikátov v obehu. Český Trestný zákonník pritom definuje „padělání peněz“ ako trestnú činnosť proti mene. Jedná sa o *trestný čin falzifikovania a pozmeňovania peňazí na základe §140 TrZ ČR*. V roku 2014 sa odzrkadlila expanzívna menová politika ČNB a rast ekonomiky na opätovnom zvýšení počtu falzifikátov ako v obehu, no razantný bol nárast hlavne v počte falzifikátov zadržaných Políciou Českej republiky, pričom keď si spojíme grafy 1. a 2., väčšinu tvorili zahraničné falzifikáty. Tento jav môže úzko súvisieť s menovou politikou ČNB, teda používaním kurzu ako nástroja menovej politiky. Ako jeden z dopadov intervencií prognózovala ČNB vo zvýšení českého vývozu. Keď si dáme dokopy začiatok intervencií v roku 2013, podporu vývozu, ktorá sa reálne mohla odzrkadliť v druhej polovici roku 2013 a ďalej v roku 2014, a zvýšený počet falzifikovaných peňazí v obehu, vo väčšinovej miere zahraničných, tak môžeme vidieť

⁷⁰ Padělaná a pozměněná platidla zadržaná v oběhu a policii 2008 – 2016 - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.05.2017].

závislosť medzi menovou politikou a trestnou činnosťou. Pokiaľ český výrobca vyváža svoje tovary či služby do zahraničia, najmä do Nemecka a Slovenska, ktoré majú jednotnú menu euro, domov si prinesie eurá, ktoré zostávajú v Českej republike a musí ich zmeniť na české koruny. Tento mechanizmus odpovedá udalostiam ako v menovej politike a ekonomike, tak aj grafom 1. a 2., ktoré zobrazujú počty falzifikovaných peňazí dovezených zo zahraničia.

Tabuľka 4. – vývoj počtu a štruktúry falzifikátov

Padělaná a pozměněná platidla a napodobeniny v roce 2017 (čtvrtletně)													
	Padělky bankovek				Padělky mincí			Pozměněné bankovky a mince				Celkem	Napodobeniny bankovek a mincí
	CZK	EURO	USD	OST	CZK	EURO	OST	CZK	EURO	USD	OST		
1. čtvrtletí	315	197	118	8	0	0	0	0	0	0	0	638	0
2. čtvrtletí													
3. čtvrtletí													
4. čtvrtletí													
Celkem	315	197	118	8	0	0	0	0	0	0	0	638	0

Padělaná a pozměněná platidla a napodobeniny v roce 2016 (čtvrtletně)													
	Padělky bankovek				Padělky mincí			Pozměněné bankovky a mince				Celkem	Napodobeniny bankovek a mincí
	CZK	EURO	USD	OST	CZK	EURO	OST	CZK	EURO	USD	OST		
1. čtvrtletí	377	180	29	2	0	7	0	6	2	1		604	2866
2. čtvrtletí	410	368	67	16	0	5	0	9	1	0	0	876	54
3. čtvrtletí	290	174	118	6	0	6	0	4	0	0	0	598	72
4. čtvrtletí	1018	465	42	18	1	7	0	17	0	0	0	1568	246
Celkem	2095	1187	256	42	1	25	0	36	3	1	0	3646	3238

Zdroj: www.cnb.cz ⁷¹

Graf 1. zobrazuje klesajúcu tendenciu vo falzifikovaní platidiel, v roku 2016 sa podarilo znížiť celkový počet na takmer polovicu roku 2015. Zároveň klesá počet policajných zásahov čo odpovedá zníženiu celkového počtu. Tabuľka 4. zobrazuje vývoj počtu falzifikátov v rokoch 2016 a 2017 a to v štvrtročných intervaloch. Za prvý štvrťrok 2017 klesol počet českých falzifikátov, no mierne sa zvýšil počet eurových falzifikátov bankoviek a rapídne sa zvýšil počet dolárových falzifikátov bankoviek. Túto situáciu si taktiež môžeme dať dokopy s ukončením menového záväzku ČNB, čo malý špekulanti na trhu chceli využiť, a začali predávať cudzie meny, pretože očakávali, že následné zhodnotenie CZK im prinesie zárobok, ak by znova zmenili CZK za už lepší kurz. Nárast počtu falzifikátov ale nie je tak rapídny, v celkovom počte sa jedná len o 34 kusov bankoviek.

⁷¹ Zadržené padělky v roce 2017 - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.05.2017].

NBS

Peňažný obeh Slovenskej republiky je riadený ECB, ktorá stanovuje objem a menovú politiku. To je ale na papieri, pričom v realite nemáme pobočku ECB a pokladňu, ktorá by riadila obeh, vydávala a vymieňala bankovky, tieto činnosti spadajú pod NBS. Výroba eurobankoviek prebieha decentralizovane, čo znamená, že každá centrálna banka členskej zeme eurozóny si vyrába určité množstvo eurobankoviek a euromincí samostatne, a to na základe rozhodnutia Rady guvernérov ECB z roku 2001, pričom v platnosť vošlo v roku 2002. Distribúcia euro peňazí je náležitosťou každej centrálnej banky členského štátu, na čo dohliada ECB, tá ale nemôže distribuovať euro peniaze do celej eurozóny, pretože nedisponuje technickým vybavením. Bankovky a mince sú uvádzané do obehu prostredníctvom bankového systému.⁷²

Tabuľka 5.- Vývoj počtu falzifikovaných eurobankoviek na území Slovenskej republiky

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Obdobie	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
kusy	664	789	720	5 540	790	654	979	1 736	1 910	1 556	1 878	1 046	1 852	1 346

Zdroj: www.nbs.sk ⁷³

V druhom polroku 2016 sa počet eurobankoviek mierne zvýšil, no oproti roku 2014 môžeme pozorovať klesajúcu tendenciu. Takmer polovicu zadržaných falzifikátov eurobankoviek tvoria 50 eurové bankovky, a ďalšou väčšinou zastúpenou skupinou sú 20 eurové bankovky.

Tabuľka 6. Vývoj počtu falzifikovaných euromincí na území Slovenskej republiky

	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
Obdobie	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
kusy	642	767	786	842	896	2 111	3 216	29 271	1 511	1 213	971	854	9 622	638

Zdroj: www.nbs.sk ⁷⁴

V prvom polroku 2016 došlo k mimoriadnemu prípadu, kedy orgány pôsobiace v trestnej činnosti zadržali na území SR **8964 kusov euromincí v hodnote 2 EUR**. NBS konštatuje dobrú až veľmi dobrú úroveň falzifikátov, ako u bankoviek tak aj u mincí.⁷⁵

Zhrnutie

⁷² <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/issuance/html/index.sk.html>

⁷³ Správa o výskyte falzifikátov eurových platidiel zadržaných v druhom polroku 2016 - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 01.05.2017]

⁷⁵ <http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/falzifikaty/spravy-o-vyskyte-falzifikatov-eurovych-platidiel/sprava-o-vyskyte-falzifikatov-eurovych-platidiel-zadrzaných-v-prvom-polroku-2016>

Rozdielnosť spôsobu emisie je spôsobená znova prísnejšími pravidlami pre NBS, samozrejme z dôvodu, že v Slovenskej republike platí jednotná mena euro, zatiaľ čo Česká republika má zatiaľ vlastnú menu Českú korunu. ČNB emituje hotovostné peniaze samostatne, na základe svojich rozhodnutí, a jej činnosť nie je regulovaná treťou stranou, samozrejme je regulovaná zákonom a ekonomickým dianím. NBS ale pôsobí ako „sprostredkovateľ“, pretože nariadenia pre emisiu nových hotovostných peňazí vydáva ECB, ktorá ale neemituje peniaze pre všetky členské zeme eurozóny, tento konkrétny krok vykonávajú národne banky jednotlivých zemí.

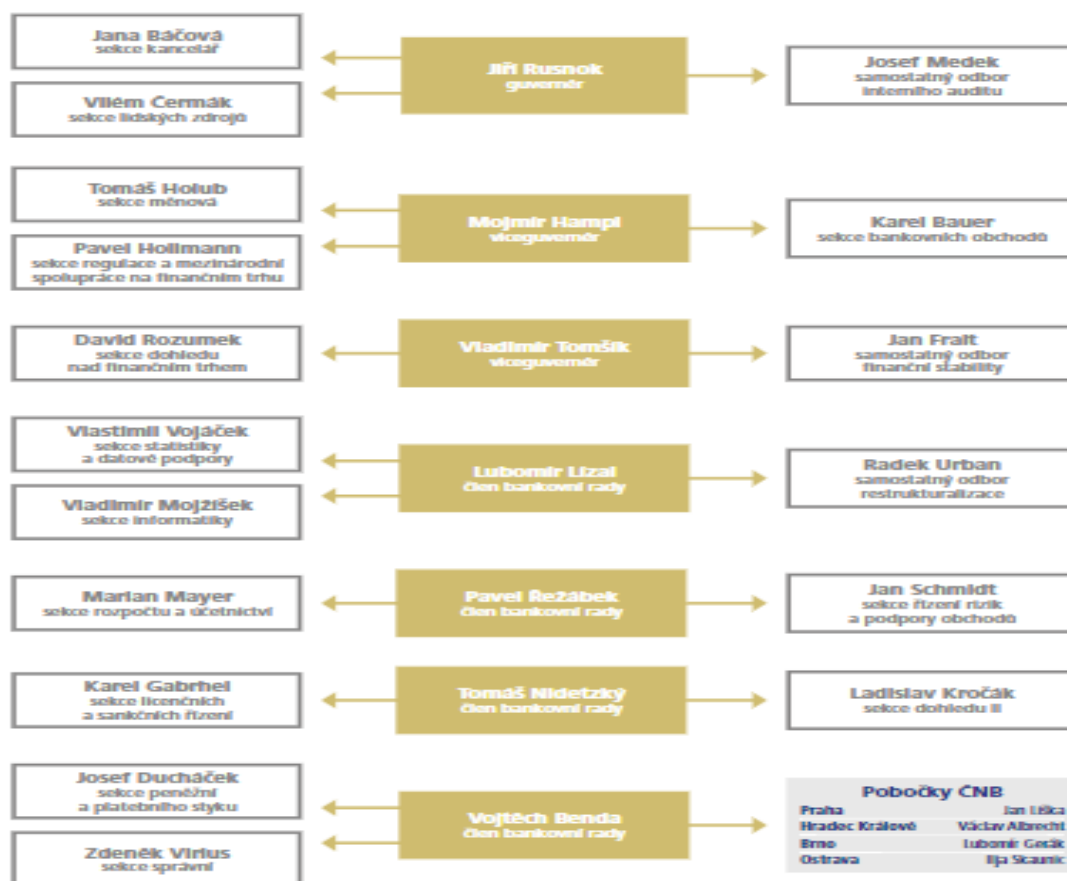
2.4 Inštitucionálny a organizačný pohľad

Poslednou kapitolou praktickej časti je inštitucionálny a organizačný pohľad na ČNB a NBS, kde rozoberiem ako v realite fungujú centrálné banky, kto má akú zodpovednosť, organizačnú štruktúru, a efektivitu z hľadiska rozpočtového a z hľadiska ľudských zdrojov.

ČNB

ČNB sa organizačne skladá z dvoch hlavných zložiek, ktorými sú *centrum* a *pobočky*. Centrum ČNB, ako aj ona samotná, sídli v Prahe, je ním Rada guvernérov Českej národnej banky, ktorá je hlavným a riadiacim orgánom. Riadi, prijíma a prijíma menovo-politické rozhodnutia, prostredníctvom ktorých zabezpečuje dosahovanie cenovej stability. Banková rada má 7. členov, tvoria ju *guvernér, dvaja viceguverneri a ďalší štyria členovia bankovej rady*.

Obr.1.-Organizačná štruktúra ČNB k 31.12.2016

Zdroj: www.cnb.cz ⁷⁶

⁷⁶ Výroční zprávy České národní banky - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 07.05.2017].

V rámci ústredia sú vytvárané organizačné útvary, tzv. *sekcie*, na ktorých chod dohliadajú členovia bankovej rady, podľa vopred stanovenej príslušnosti. Právomoci vrchných predstaviteľov jednotlivých sekcií sa nevzťahujú len na priame riadene podriadených zamestnancov, ale aj na dodržiavanie metodologických postupov a komunikáciu s ostatnými orgánmi štruktúry ČNB. Výkon činnosti vedúceho konkrétnej sekcie je vykonávaný v rámci stratégie rozvoja ČNB. Obrázok 1. zobrazuje organizačnú štruktúru ČNB k 31.12.2016, v ktorej oproti roku 2015 prebehla zmena vedúceho predstaviteľa, 1.7.2016 bol Jiří Rusnok menovaný prezidentom republiky do funkcie guvernéra ČNB na 6.-ročné funkčné obdobie. V predchádzajúcom období zastával funkciu člena bankovej rady, konkrétne od roku 2014. Viceguvernér Mojmír Hampl bol do funkcie menovaný prezidentom republiky už v roku 2008, a je ním dodnes, jeho mandát je platný do roku 2018. Druhým viceguvernérom je Vladimír Tomšík, ktorý bol menovaný prezidentom republiky v roku 2010, a jeho mandát je platný taktiež do roku 2018. Všetci z menovaných predstaviteľov vyštudovali, okrem iného, aj Národohospodársku fakultu VŠE v Prahe. Členov bankovej rady menuje prezident republiky.⁷⁷ Druhým organizačným stupňom ČNB sú *pobočky*. ČNB má 4 štyri pobočky v Prahe, Hradci Královém, Brne a Ostrave. Ďalej je zastúpená v Českých Budejoviciach, Plzni a Ústí nad Labem. Pobočky slúžia ako kontaktné miesto pre širokú verejnosť, ale taktiež pre médiá. Zabezpečujú plnenie zákonov týkajúcich sa ČNB na mieste. Sú miestom styku pre štátnu správu a samosprávu v regióne pôsobnosti.⁷⁸

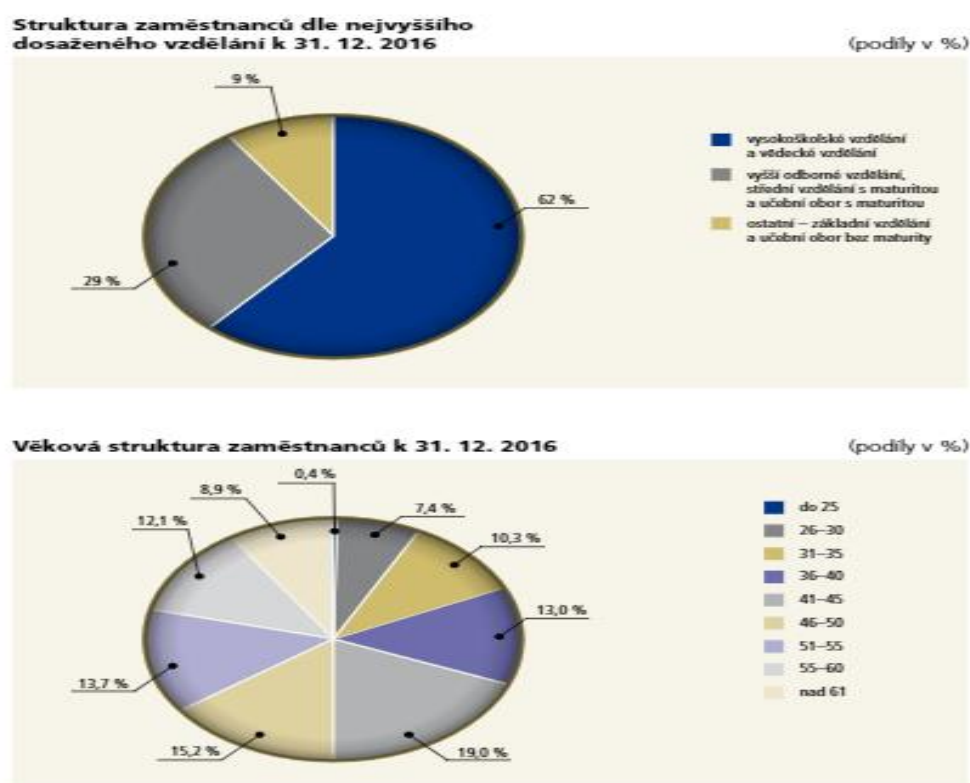
V oblasti *riadenia ľudských zdrojov* ČNB kladie dôraz na odbornosť svojich zamestnancov. Neustále hľadá v prvom rade kvalifikovanú pracovnú silu, voľné miesta sú obsadzované či už z interných ľudských zdrojov, alebo z externého pracovného trhu. Voľné pracovné ponuky sú zverejňované ako na oficiálnom webe ČNB, tak aj prostredníctvom inzertných portálov, či oficiálnej stránky ČNB na sociálnej sieti Facebook. Výber kvalifikovanej pracovnej sily sa neustále prispôsobuje a ČNB nekladie dôraz na obsadzovanie voľných pracovných pozícií len odborníkmi alebo expertmi, ale aj záujemcami s rozvojovým potenciálom, ktorý je rozvíjaný a podporovaný počas trvania zamestnaneckého pomeru. V roku 2016 ČNB v dôsledku posilnenia dohľadu nad finančným trhom systematicky navýšila počet voľných pracovných miest, v dôsledku čoho oproti roku 2015 došlo k zvýšeniu o 13 zamestnancov, nastúpilo 109

⁷⁷ https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/bankovni_rada/clenove_bankovni_rady/

⁷⁸ https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/index.html

nových zamestnancov a pracovný pomer ukončilo 92 zamestnancov. Celkovo v ČNB ku koncu roka 2016 pracovalo 1365 zamestnancov a miera fluktuácie činila 6,9%. Vyše 60% zamestnancov pôsobiacich na pôde ČNB dosiahlo vysokoškolské alebo vedecké vzdelanie, čo svedčí o požadovanej vysokej úrovni odbornosti. Ďalších takmer 30% zamestnancov dosiahlo vyššie odborné vzdelanie, a takmer 10% zamestnancov dosiahlo vzdelanie nižších stupňov. Veková štruktúra je taktiež poznamenaná požiadavkou odbornosti, kvalifikovanosti a skúseností v odbore. Len 18% zamestnancov tvoria osoby mladšie ako 35 rokov, najpočetnejšou skupinou sú osoby vo veku medzi 41-45 rokov, s takmer 20%-ným zastúpením. Zastúpenie pohlaví je dlhodobo približne vyrovnané, v roku 2016 počet zamestnávaných žien jemne prevýšil počet zamestnávaných mužov.⁷⁹

Graf 4. Štruktúra zamestnancov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania a veku

Zdroj: www.cnb.cz⁸⁰

⁷⁹https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/index.html

⁸⁰ Výroční zpráva České národní banky - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 07.05.2017].

Základným stavebným kameňom motivačného mechanizmu je odmeňovací systém. Napomáha zviditeľneniu a zatraktívneniu pozícií ČNB, v dôsledku čoho žiadajú o prácu kvalifikované pracovné sily a ČNB sa stáva konkurencie schopnou inštitúciou na trhu práce, čo je profitabilné ako pre zamestnávateľa tak aj pre zamestnanca. **Celkové náklady na zamestnancov ČNB**, vrátane poistení, sociálnych a zdravotných odvodov, náhrad počas pracovnej neschopnosti, nákladov na stravovanie, vzdelávanie a zamestnanecké benefity, činili **1 403 miliónov Kč**. Z tejto sumy boli náklady na členov bankovej rady nasledujúce:

Obr.2. Objem vyplatených miezd členom bankovej rady v roku 2016

Objem miezd vyplatených členom bankovní rady v roce 2016		(v Kč)
	Hrubá mzda¹⁾	Čistá mzda²⁾
Jiří Rusnok ³⁾	4 414 685	3 171 257
Mojmír Hampl	4 232 930	3 066 778
Vladimír Tomšík	4 257 436	3 029 611
Lubomír Lizal	3 564 739	2 554 670
Vojtěch Benda ⁴⁾	1 829 588	1 305 542
Pavel Řežábek	3 571 386	2 559 466
Tomáš Nidetzký ⁴⁾	1 885 787	1 346 090
Miroslav Singer ⁵⁾	2 959 204	2 124 764
Kamil Janáček ⁵⁾	2 009 198	1 407 507

1) Hrubá mzda zahrnuje základní mzdu, odměny za výsledky práce a náhrady mezd podle zákona práce.
2) Čistá mzda je hrubá mzda po odečtení pojistného na veřejné zdravotní pojištění, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, daně z příjmu a solidárního zvýšení daně a připočtení slevy na dani na poplatníka a daňového zvýhodnění na vyživované děti u těch členů bankovní rady, kteří o uplatnění slev požádali.
3) Jiří Rusnok byl guvernérem ČNB jmenován s účinností od 1. 7. 2016, do 30. 6. 2016 působil v ČNB jako člen bankovní rady.
4) Vojtěch Benda a Tomáš Nidetzký byli jmenováni členy bankovní rady s účinností od 1. 7. 2016.
5) Miroslav Singer a Kamil Janáček ukončili pracovní poměry v ČNB k 31. 7. 2016

Zdroj: www.cnb.cz ⁸¹

Celkové **mzdové náklady na členov bankovej rady** činili v roku 2016 **28 724 953 Kč**. Priemerná ročná mzda(hrubá) zamestnanca ČNB činí 1 006 794,9 Kč, pokiaľ túto čiastku použijeme ako základ pre výpočet čistej mzdy, zamestnanec ČNB mesačne vyrobí v priemere sumu okolo **56 000 Kč**. Do nákladov spojených s profesným rozvojom pracovnej sily spadajú aj výdaje na rôzne školenia, workshopy, e-learningové

⁸¹ Výroční zprávy České národní banky - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 07.05.2017].

platformy a kurzy, so zameraním na rozvoj zručností v oblasti jazykovej, dohľadu nad finančným trhom a finančnou stabilitou. Rozvojové činnosti sú zabezpečované interne, no aj externe skrz Európsky systém centrálnych bánk, euro inštitúcie pôsobiace v oblasti centrálneho bankovníctva, Medzinárodný menový fond, Joint Vienna Institute a podobne. V roku 2016 sa ČNB stala dokonca najlepšie hodnotenou CB v rámci aktívneho prístupu v organizačnej činnosti v súvislosti s rozvojovými aktivitami a školeniami.⁸²

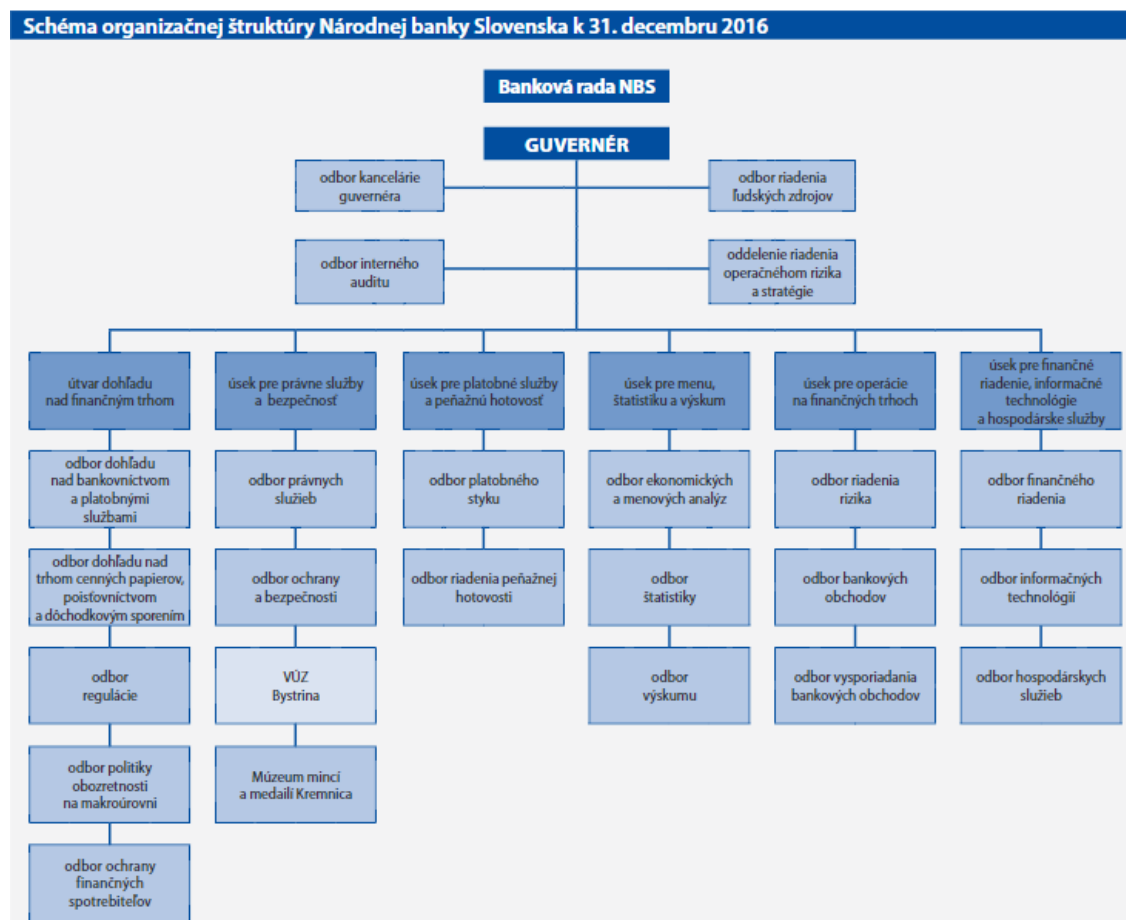
NBS

Od roku 2009 kedy Slovensko prijalo spoločnú menu euro, je NBS členom Eurosystému riadeného ECB. Guvernér NBS je členom Rady guvernérov ECB, ktorá spoločne riadi a vydáva rozhodnutia o fungovaní Európskeho systému centrálnych bánk. NBS sa na spolupráci podieľa aktívnou účasťou vo **výboroch Eurosystému**, podobne ako to bolo aj u ČNB. Najvyšším riadiacim orgánom NBS je Banková rada, na čele s guvernérom, ďalej sú členmi viceguvernér a ďalší traja členovia bankovej rady, k 31.12.2016. Guvernéra a viceguvernérov do funkcie menuje a zároveň aj odvoláva Prezident republiky. Ďalší členovia Bankovej rady sú do funkcie menovaní Vládou Slovenskej republiky na návrh guvernéra NBS. Vedúcimi predstaviteľmi Bankovej rady boli k 31.12.2016 doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. na poste guvernéra NBS a Mgr. Ján Tóth, M.A. na poste viceguvernéra NBS. Ďalšími členmi boli Ing. Vladimír Dvoráček, RNDr. Karol Mrva a prof. Mgr. Ľuboš Pástor. Členovia Bankovej rady sú poverení vedením, riadením a dohľadom nad pridelenými výbormi, ktoré zastrešujú výkon hlavných funkcií NBS. *Výkonná rada Národnej banky Slovenska* je výkonným, riadiacim a koordinačným orgánom zriadením Bankovou radou v roku 2012. Členom výkonnej rady je guvernér spolu s viceguvernérom, a ďalší členovia, ktorí vykonávajú vopred zverené funkcie.⁸³

⁸²https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/index.html

⁸³ <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/vyrocná-správa>

Obr.3.- Organizačná štruktúra NBS k 31.12.2016

Zdroj: www.nbs.sk ⁸⁴

Každý z úsekov obrázku 4., zobrazených tmavšou modrou farbou, má na starosti jeden z členov bankovej rady, tieto úseky ďalej zastrešujú odbory.

Ľudské zdroje sú ako u ČNB, tak aj u NBS ťažiskom úspechu, na ich získavanie a rozvoj sú kladené vysoké nároky, základnou požiadavkou na zamestnanca je kvalifikovanosť a odbornosť. Ku koncu roka 2016 bolo evidovaných 1 075 zamestnancov, 53 zamestnancov pracovný pomer ukončilo a bolo taktiež prijatých 81 nových zamestnancov v rámci 111.-tich výberových konaní. Miera fluktuácie sa pohybovala okolo 4,5%. NBS v rámci úzkej spolupráce s ECB praktizovala výmenu zamestnancov s cieľom skvalitňovania pracovnej produktivity, know-how a zbližovania pracovných procesov národnej a Európskej centrálnej banky. V rámci týchto výmenných programov pracovalo v ECB v roku 2016 6 zamestnancov NBS. Vysoké nároky kladené na profesionalitu, kvalifikovanosť a odbornosť vyplývajú aj

⁸⁴ Výročná správa - www.nbs.sk. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 07.05.2017].

z príležitostí ponúkaných zo strany NBS ohľadne školení, kurzov a ďalšieho vzdelávania zamestnancov, ktoré využilo v roku 2016 945 zamestnancov v oblastiach jazykových, manažérskeho rozvoja, odborného vzdelávania, informačných technológií a sociálnej komunikácie. NBS sa aktívne zapája do školiacich a rozvojových programov v rámci podujatí organizovaných Európskym systémom centrálnych bánk, ďalej organizovaných Joint Vienna Institute a Federal Reserve Bank, no naopak motivuje aj svojich zamestnancov k lektorským činnostiam na úrovni národnej či nadnárodnej – európskej, čoho sa aktívne zúčastnilo 83 zamestnancov NBS. Samozrejmosťou je atraktivita pre verejnosť, a to hlavne pre budúce nádejné talenty, ktorým NBS ponúka odborné stáže – v roku 2016 túto možnosť využili štyria študenti zahraničných vysokých škôl a dvaja študenti vysokých škôl pôsobiacich na území SR. Ako jednou zo základných zložiek motivačného systému je finančné ohodnotenie zamestnancov NBS, pričom priemerná mzda činila v roku 2016 2 141,24 €, čo je v prepočte na CZK (pokiaľ uvažujeme kurz 27 CZK/EUR) 57 813,48 Kč. Čistá priemerná mzda vyplatená zamestnancovi teda činí 1 552,5 €. ⁸⁵

Zhrnutie

Organizačná štruktúra a inštitucionálne hľadisko je dôležitým faktorom, ktorý nám môže napovedať o „zdravosti“ danej inštitúcie, a to hlavne z hľadiska počtu zamestnancov, miery fluktuácie, výberu zamestnancov, motivačného systému a prístupu celkovo. Môžeme odhaliť podcenenie určitých sfér, naopak precenenie dôležitosti u iných. Nasledujúca tabuľka je krátke zhrnutie podstatných číselných informácií o ČNB a NBS, z hľadiska organizačnej štruktúry.

Tabuľka 7. Organizačná štruktúra a základné ukazovatele pre ľudské zdroje

	Riadiaci orgán	Počet členov	Útvary/ Sekcie	Počet zamestnancov	Miera fluktuácie (%)	Priemerná mzda (v čistom)
ČNB	Banková rada	7	13	1365	6,9	56 000,-Kč
NBS	Banková rada	5	8	1075	4,5	41917,-Kč

Zdroj: Vlastné spracovanie, dáta dostupné z www.cnb.cz, www.nbs.sk

Predošlá tabuľka zobrazuje hlavné odlišnosti v inštitucionálnej zložke ČNB a NBS. Hneď prvá odlišnosť sa nám ponúka u vrcholného orgánu, konkrétne u počtu členov, ČNB má o 2.-och členov viac, taktiež disponuje väčším počtom sekcií, pričom rozdiely

⁸⁵ <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/vyrocnna-sprava>

v charaktere nie sú, pretože obsahovo majú približne rovnaké zloženie odborov/útvarov/sekcií rovnaké ČNB aj NBS, len ich majú pomenované odlišne a zaradené na nižšiu/vyššiu úroveň. Taktiež si je potreba uvedomiť, že vo veľa funkciách a činnostiach je NBS obmedzená zo strany ECB, kedy vrcholní predstavitelia odborov zastupujú NBS v rovnako mennom odbore v ECB. Táto skutočnosť sa odzrkadľuje aj na počte zamestnancov NBS, ktorý je o 300 menší ako u ČNB, čo na druhú stranu môže byť udivujúce pretože Slovensko má o polovicu menej obyvateľov ako Česká republika, takže laicky povedané je potreba spravovať menší „objem“. Miera fluktuácie je u NBS taktiež nižšia ako u ČNB, za hlavný faktor spôsobujúci túto skutočnosť považujem najmä to, že ČNB od roku 2016 posilňuje sekcie dohľadu nad finančným trhom, a celkovo skvalitňuje dohľad a reguláciu, zároveň tu je aj fakt, že do ČNB nastúpilo 109 zamestnancov pričom do NBS len 81, a pracovný pomer ukončilo u ČNB 92 a u NBS 53 zamestnancov. Za základnú zložku motivačného systému považujú obe centrálné banky najmä finančné ohodnotenie svojich zamestnancov, prípadne workshopy, školenia a aktívne začleňovanie zamestnancov do projektov uskutočňovaných ECB. Aj napriek menšiemu počtu zamestnancov u NBS, priamejšiemu napojeniu na ECB činí priemerná mesačná mzda v čistom o 14 000 Kč menej ako u ČNB, prepočítané kurzom 27 CZK/EUR. Čím je táto skutočnosť spôsobená je ťažko posudzovať z vonkajšieho prostredia, no z makroekonomického hľadiska by som to zhodnotila ako prirodzený jav a rozdielnosť v ekonomikách týchto dvoch krajín, v priemernej mzde a celkovom stave ekonomiky štátu. Obe banky kladú ale dôraz na kvalifikovanosť svojich zamestnancov, odbornosť, predošlé skúsenosti a v prípade možnosti sa snažia obsadzovať nové pozície z interných zdrojov.

Záver

Za cieľ práce som si položila poukázať na dôležitosť existencie centrálnych bánk, ich vývoj, ich súčasné pôsobenie. Zamerala som sa na analýzu a následné porovnanie základných funkcií centrálnej banky Českej a Slovenskej republiky, s dôrazom na menovú politiku a následne dohľad a reguláciu. Považovala som tieto dve funkcie za najpodstatnejšie, čo som svojou bakalárskou prácou a analýzou oboch inštitúcií potvrdila. Taktiež som sa zamerala na právne a inštitucionálne hľadisko oboch centrálnych bánk, pretože v dnešnej dobe, kedy sa považuje centrálna banka za neodmysliteľnú súčasť ekonomiky, a v občanoch vzbudzuje pocit dôležitosti a vážnosti, je nesmierne dôležité aby bola inštitúcia tohto rozmeru, s tak dôležitými funkciami právne ukotvená, aby nemala príliš veľa ale ani príliš málo voľnosti a hlavne aby výkon jej funkcií, práva a povinnosti boli presne definované, na druhej strane aby výkon právnych stanov, práv a povinností bol správne a v súlade so zákonom premenený v realitu. Tak ako zmieňoval Rothbard vo svojej knihe Peniaze negatívny postoj voči postaveniu centrálnych bánk v spoločnosti a mienke o nich, musím s ním čiastočne súhlasiť, pretože je veľmi nebezpečné mať jednu inštitúciu, existujúcu taktiež za účelom zisku, s tak veľkým vplyvom, kedy jedným krokom by mohla zničiť ekonomiku štátu. Je ale dôležité si uvedomiť, že ako NBS, tak aj ČNB majú svoje právne ukotvenie v ústave, zároveň veľmi striktné stanovené všetky práva a povinnosti, čo je ale normálne pri takej zodpovednosti. Jednoznačne má ČNB vo výkone činnosti väčšiu voľnosť ako NBS, hlavným dôvodom ako som už spomínala je členstvo SR v eurozóne, teda iné podmienky pre SR a mena jednotná v rámci európskej únie. Česká republika práve z dôvodu devízových intervencií a používania menového kurzu ako nástroja menovej politiky nespĺňala jedno z konvergenčných, maastrichtských kritérií pre prijatie eura. Dôvod týchto intervencií a ich uskutočnenie a pretrvávanie bolo ale opodstatnené a českú ekonomiku uchránilo od hlbkej recesie, a podľa dostupných informácií sa viedlo počas intervenovania českej ekonomike lepšie a produkt dokonca prevyšoval hodnoty eurozóny. Je teda evidentné, že ČNB konala správne, a niektoré fámy a kontroverzné názory na intervencie vôbec nemuseli nastať, ale je treba podotknúť fakt, že ako študent nemám prístup ku všetkým informáciám, preto robím závery len z dostupných zdrojov, ktoré smerujú k jednoznačnej potrebnosti tohto kroku. Ďalšou zásadnou otázkou ktorú som si položila bolo, ako a či vôbec môže rozhodnutie centrálnej banky ovplyvniť spotrebiteľa a prípadne na akej báze funguje vzťah

opačného charakteru, teda ako spotrebiteľ môže ovplyvniť činnosti centrálnej banky. V kapitole menovej politiky v praktickej časti som jasne poukázala na fakt, ako devízové intervencie ovplyvnili jednak finančný sektor, bankový sektor no následne aj výskyt falzifikátov najmä eurobankoviek a euomincí. Spotrebiteľia na trhu v súčasnej dobe môžu čeliť ťažkostiam a to najmä pri snahe kúpiť si nehnuteľnosť, pokiaľ ste priemerný Čech alebo Slovák, nemáte v peňaženke našporených 30 000 eur alebo 5 miliónov Kč z ktorých by ste zaplatili byt/dom. Po ukončení intervencií ale už aj počas nich dochádzalo k inflácii, o ktorú sa ČNB snažila, a teda aj k rastu cien nehnuteľností, spotrebiteľa ale môže viac trápiť fakt, že banky aktuálne neposkytujú úvery v 100%-tnej výške ako to bolo ešte pred pol rokom, spotrebiteľ je nútený na pokrytie celkovej ceny nehnuteľnosti siahnuť po spotrebnom úvere alebo mať našetrené cca 20% z ceny nehnuteľnosti. Úrokové sadzby síce zostávajú nemenné, no ťažkosti to spotrebiteľom určite spôsobilo. Ďalej som čitateľovi poskytla náhľad na možnosti akými sa môže skontaktovať s týmito inštitúciami, na riadení sa evidentne podieľať nemôžeme, aj napriek tomu, že radíme centrálnu banku do verejnej správy, čo je správne a logické, no môžeme podávať podnety pre riešenie prípadných nedostatkov a problematických okolností, čo majú obe banky spracované prehľadne, a kontaktovať banku v prípade potreby môže každý. Centrálna banka, ich funkcie a činnosť sú dôležitou súčasťou modernej spoločnosti, je dôležité dbať na správnosť výkonu práv a povinností, mať kontrolné orgány. Od vzniku prvej centrálnej banky došlo k mnohým transformáciám, vylepšeniam v oblasti centrálného bankovníctva. Unikum svojho druhu je európska únia, ktorá vytvorila a stále vytvára integráciu zemí Európy vo všetkých oblastiach života. Otázne je, či je možná integrácia tak vysokého stupňa ako je napríklad sociálna, politická alebo ekonomická. V európskej únii je mnoho krajín, národov a kultúr, ktoré sa nemusia stotožňovať vo všetkých oblastiach života, preto je otázne ako efektívne a jednotne dokážu orgány spomínaného eurosystému riešiť krízy a potreby členských zemí. Vo svojej bakalárskej práci som poskytla viacero ukážok, ktoré na jednu stranu poukazujú na pozitíva únie, no na druhú stranu v riešení hospodárskej krízy bola efektívnejšia menová politika zvolená samostatnou centrálnou bankou, ako tá nariadená ECB. Je zaujímavé sledovať dve takmer totožné ekonomiky, ktoré pred 24 rokmi tvorili jednu, v súčasnosti sú na odlišných stupňoch integrácie a ich vývoj je v podstate totožný, ak sa zamyslím nad analýzou funkcií a inštitúcie centrálnej banky ako takej na území SR a ČR, rozdiely sú spôsobené najmä existenciou európskej únie, a skutočností že Slovenská republika prijala euro skôr ako Česká republika.

Zoznam použitých skratiek

ČR Česká republika

SR Slovenská republika

ČNB Česká národní banka

NBS Národná banka Slovenska

ECB Európska centrálna banka

SSM Single supervisory mechanism = Jednotný mechanizmus dohľadu

CB Centrálna banka

Zoznam použitých zdrojov

Literatúra

FRIEDMAN, Milton, Money Mischief, Harcourt Brace Jovanovich, NY, 1992, ISBN 80-7169-480-0

HOLMAN, Robert, Makroekonomie, středně pokročilý kurz, 2. vydání, Praha: C.H.Beck 2010. ISBN 978-80-7179-861-3

MANKIW, Gregory N., Macroeconomics, 7th edition, Worth Publishers NY, 2009, ISBN-13:978-1-4292-1887-0

REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7

REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*, Praha: Management Press, 1999, ISBN 80-85943-89-1

ROTHBARD, Murray N., What has government does to our Money? Mises Institute, 1990, ISBN 80-86389-12-X

Internetové zdroje

Česká národní banka - Měnověpolitické nástroje . [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#pmr

Česká národní banka - Měnový kurz jako nástroj měnové politiky – nejčastější otázky a odpovědi. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.04.2017]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/menovy_kurz_jako_nastroj_menove_politiky.html#2

Národná banka Slovenska - Menová politika. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 29.04.2017]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika>

Národná banka Slovenska - 1993-1999 (nezávislá MP NBS). [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 29.04.2017]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/sk/menova_politika/menova-politika-nbs-do-roku-2009/1993-1999-nezavisla-mp-nbs

Europskaunia - Konvergenčné kritériá | Hospodárska politika / euro | Politiky EÚ | Euro Encyklopédia |. *Europskaunia* [online]. [cit. 30.04.2017]. Dostupné z: http://www.europskaunia.sk/konvergenčne_kriteria

Národná banka Slovenska - 2005-2008 (inflačné cielenie v podmienkach ERM II). [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 30.04.2017]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-nbs-do-roku-2009/2005-2008-inflacne-cielenie-v-erm-ii>

Národná banka Slovenska - Menová politika ECB (od roku 2009). [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 30.04.2017]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/menova-politika/menova-politika-ecb-od-roku-2009>

Európska únia - Jednotný mechanizmus dohľadu. [online]. [cit. 30.04.2017]. Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.sk.html>

Asociácia bankových klientov - Prima banka a jednostranné zvýšenie úrokovej sadzby z dôvodu väčšej miery rizika klienta [online]. Copyright ©2014 Asociácia bankových klientov [cit. 01.05.2017]. Dostupné z: <http://www.asbk.sk/prima-banka-a-jednostranne-zvysenie-urokovej-sadzby-z-dovodu-vacsej-miery-rizika-klienta/>

Česká národní banka - Oznamování porušení (Whistleblowing) . [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.05.2017]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/whistleblowing.html

Národná banka Slovenska - Nahlasovanie porušení (Whistleblowing). [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 01.05.2017]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/dohlad/nahlasovanie-porusen-Whistleblowing>

Česká národní banka - Počty zadržených padělků v letech 2008 – 2016. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.05.2017]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_celkem.html

Česká národní banka - Zadržené padělky v roce 2017. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 01.05.2017]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_ctvrtletni_sum.html

Národná banka Slovenska - Správa o výskyte falzifikátov eurových platidiel zadržaných v druhom polroku 2016. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E[cit.01.05.2017].Dostupnéz: <http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/falzifikaty/spravy-o-vyskyte-falzifikatov-eurovych-platidiel/sprava-o-vyskyte-falzifikatov-eurovych-platidiel-zadrzanych-v-druhom-polroku-2016>

Česká národní banka Výroční zprávy České národní banky. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 07.05.2017]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/index.html

Národná banka Slovenska - Výročná správa. [online]. Copyright © Národná banka Slovenska. Všetky práva vyhradené. E [cit. 07.05.2017]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/publikacie/vyrocna-sprava>

Česká národní banka - Zpráva o inflaci – IV/2014 . [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 14.05.2017]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2014/2014_IV/index.html